

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Aneta Jaroschyová

Kriminalistický experiment

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc.

Katedra: Katedra Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 03. 05. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 143 944 znaků včetně mezer.

Aneta Jaroschyová

V Praze dne 03. 05. 2023

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu této práce, doc. JUDr. Zdeňkovi Konrádovi, CSc., za cenné rady a konzultace, které mi poskytl během jejího zpracování. Dále bych chtěla poděkovat vyšetřovatelům z Krajského ředitelství Policie Hlavního města Prahy, jmenovitě především kpt. Mgr. Jiřímu Hackerovi, za možnost konzultace problematiky uplatňování kriminalistického experimentu, resp. jeho formy, vyšetřovacího pokusu, v praxi, a dále za cenné poznatky a zprostředkování nahlédnutí do příslušných spisů, kterým se věnuje praktická část této práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 POJEM A PODSTATA KRIMINALISTICKÉHO EXPERIMENTU	2
1.1. <i>Kriminalistický experiment jako pojem</i>	3
1.2. <i>Podstata kriminalistického experimentu</i>	4
2 FORMY KRIMINALISTICKÉHO EXPERIMENTU A NÁSLEDNÉ ČLENĚNÍ	7
2.1 <i>Formy kriminalistického experimentu</i>	7
2.1.1 <i>Výšetřovací pokus</i>	11
3 HISTORIE VYŠETŘOVACÍCH POKUSŮ	17
3.1. <i>Počátky vyšetřovacích pokusů v Československu</i>	18
3.2. <i>Využití vyšetřovacích pokusů v 90. letech minulého století</i>	20
4 ZÁKONNÁ ÚPRAVA VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	22
4.1. <i>Úvahy de lege ferenda</i>	25
4.2. <i>Rekodifikace trestního řádu</i>	27
5 POROVNÁNÍ VYŠETŘOVACÍHO POKUSU S VYBRANÝMI VYŠETŘOVACÍMI ÚKONY	30
5.1. <i>Vyšetřovací pokus a rekonstrukce</i>	31
5.2. <i>Vyšetřovací pokus a prověrka na místě</i>	32
5.3. <i>Vyšetřovací pokus a rekognice</i>	34
5.4. <i>Vyšetřovací pokus a konfrontace</i>	35
6 ÚČASTNÍCI VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	37
6.1. <i>Účastníci přímí</i>	39
6.2. <i>Nepřímí účastníci</i>	42
6.3. <i>Pomocné osoby</i>	43
7 PŘÍPRAVA K PROVEDENÍ VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	45
7.1. <i>Příprava před výjezdem na místo</i>	46
7.2. <i>Příprava po příjezdu na místo</i>	47
8 TAKTICKÉ ZÁSADY PROVEDENÍ VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	49
8.1. <i>Omezený počet účastníků</i>	50
8.2. <i>Shodnost experimentálních podmínek s podmínkami zkoumané události</i>	50
8.2.1. <i>Provádění pokusů v cílevědomě měněných podmínkách</i>	52
8.2.2. <i>Provádění stejnorodých pokusů</i>	52
8.2.3. <i>Provádění pokusů v několika etapách</i>	53
9 HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ EXPERIMENTU	54
10 DOKUMENTACE VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	56
10.1. <i>Úvodní část protokolu</i>	58
10.2. <i>Popisná část protokolu</i>	58
10.3. <i>Závěrečná část protokolu</i>	58

11 KAZUISTICKÉ POJETÍ VYŠETŘOVACÍHO POKUSU	60
<i>11.1. Příklad I.</i>	60
<i>11.2. Příklad II.</i>	65
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
RESUMÉ	77
ABSTRACT	79

Úvod

Hlavním cílem této diplomové práce je vymezit a analyzovat pojem kriminalistický experiment jako jednu z metod kriminalistické praxe v prostředí českého právního řádu a předložit čtenáři základní pohled na tuto kriminalistickou metodu z hlediska jak teoretického, tak i praktického. Dále je cílem této diplomové práce též potvrdit hypotézu, že kriminalistický experiment, potažmo jedna z jeho forem – vyšetřovací pokus – je nenahraditelnou, efektivní a nezbytnou součástí v oblasti vyšetřování a objasňování trestných činů.

Práce se zabývá základními pojmy týkajícími se kriminalistiky, konkrétními kriminalisticko-taktickými metodami a porovnáním těchto metod mezi sebou. Teoretická část vychází především z analýzy dostupné odborné literatury. Je zde využita především deskriptivní neboli popisná metoda, v páté kapitole je poté využita metoda komparativní. Současně se práce zabývá komparací současné zákonné úpravy s úpravou ve druhé polovině dvacátého století, a v této souvislosti nastiňuje možné návrhy *de lege ferenda*, které mají za cíl upřesnit formulaci zákona, čímž by se mohlo zamezit různým pochybnostem, a též je smyslem těchto návrhů, aby zákonná úprava pregnantně odrazovala podstatu tohoto institutu.

Práce je rozdělena do jedenácti kapitol, přičemž od třetí kapitoly se práce věnuje pouze specifické formě kriminalistického experimentu, kterou je vyšetřovací pokus. Důvodem je to, že vyšetřovací pokus představuje v praxi nejčastější úkon, který z metody kriminalistického experimentu vychází. Vyšetřovací pokus je v současnosti nedílnou součástí objasňování a dokazování trestných činů. V rámci páté kapitoly dojde ke komparaci se zbylými procesními úkony, které současně řadíme mezi tzv. zvláštní způsoby dokazování.

V rámci jedenácté kapitoly jsou poté představeny dva skutečně realizované vyšetřovací pokusy. Toto kazuistické pojetí představuje praktický pohled na tuto specifickou formu kriminalistického experimentu. Cílem je zde jednak představit čtenáři vyšetřovací pokus z praktického hlediska, a dále také poukázat na možné chyby při provedení těchto pokusů, nebo jejich následné protokolaci. Popis vyšetřovacího pokusu je zde pro lepší názornost doplněn o fotografie pořízené v rámci dokumentace během jejich provedení.

1 Pojem a podstata kriminalistického experimentu

Pojem *experiment* vychází z latinského výrazu *experimentum* a v českém jazyce je možné ho označovat slovem *pokus*. Jedná se o systematický a kontrolovaný výzkum zaměřený na ověření hypotézy nebo vztahu mezi několika proměnnými. Zahrnuje manipulaci s jednou nebo více nezávislými proměnnými za účelem pozorování jejich vlivu na závislé proměnné, přičemž se kontrolují cizí faktory. Cílem experimentu je zjistit příčinné vztahy, vytvořit předpovědi a shromáždit údaje, které podpoří nebo vyvrátí určitou hypotézu, tj. tvrzení o existenci zkoumaného jevu. Výsledky experimentu se ověřují opakováním a dalším testováním.¹

Odborná literatura mezi znaky experimentu, které jsou společné všema jeho podobám, řadí přítomnost nezávislé proměnné, kterou experimentátor manipuluje či ji kontroluje, a závislé proměnné, která je při experimentu měřena nebo pozorována, přičemž cílem experimentu je přezkoumání závislosti těchto dvou proměnných. Typickými znaky experimentu poté bývá skupina účastníků, která je vystavena zkoumané nezávislé proměnné a kontrolní skupina účastníků, která té konkrétní proměnné vystavena není, aby byla zajištěna výchozí hodnota pro srovnání.²

Kriminalistika jako samostatná vědní disciplína³ se vyznačuje především svou tzv. interdisciplinární povahou a využívá nejrůznější poznávací metody, jako měření, pozorování a též experimentování. Experimentální metody využívané v kriminalistice by se daly rozdělit do dvou forem. První forma spočívá, stejně jako v jiných vědních oborech, „na účelu získávání nových poznatků, zdokonalování postupů, zkoumání různých faktů a jevů za účelem vniknutí do jejich kauzální podmíněnosti“⁴. Tuto formu tedy využije kriminalistická věda. Experimentální metody kriminalistické vědě pomáhají např. ověřit určité hypotézy spojené ve stopách. Konrád ve své monografii k tomuto uvádí upřesnění tohoto účelu, když uvádí: „např. jakou předpokládanou změnu informace obsaženou ve stopě způsobí změna určitých podmínek vzniku stopy, nebo zda

¹ BAKEŠOVÁ, A. *Filosofický slovník*. 1. vydání. Praha: Universum, 2009. 358 s. ISBN 978-80-242-2582-1, s. 54
² SHADISH, W.R., COOK, T.D., & CAMPBELL, D.T. *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Houghton Mifflin Company, 2022. 643 s. ISBN 0-395-61556-9, s. 4–12
³ V současnosti již není pochyb, že se v případě kriminalistiky jedná o samostatnou vědní disciplínu, s čímž se autor této práce ztotožňuje.
⁴ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972. 197 s., s. 6

a jakými prostředky lze zjistit stáří kriminalistické stopy atp.“⁵ Druhá forma využití experimentálních metod v kriminalistice představuje jednu z „metod poznávání a dokazování objektivní pravdy v trestním řízení, a to samostatně nebo jako součást jiných kriminalistických metod.“⁶ Tu tedy využije kriminalistická praxe.

V rámci trestního řízení dochází často k pochybnostem, zda ty či ony skutečnosti, které v průběhu řízení vyvstanou, se mohly tvrzeným způsobem uskutečnit. Jednou z nejspolehlivějších metod, jak ověřit pravdivost teorií, je uměle vyvolat tyto jevy či skutečnosti analogickým způsobem, a to za přímého pozorování a realizace orgánem činným v trestním řízení. Vyšetřovací úkon, který k tomuto cíli orgán může využít, vychází právě z obecnější metody kriminalistického experimentu.

1.1. Kriminalistický experiment jako pojem

Pokud hovoříme o kriminalistickém experimentu, tradičně tak označujeme metodu poznání, jejímž pozorováním se má zjistit zákonitý vztah mezi danými podmínkami a jejich následky. Jedná se o metodu, při které je záměrně realizován určitý dříve proběhnuvší děj, s cílem daný děj za specificky stanovených podmínek opakovat, a tím studovat jeho okolnosti a vyvozovat závěry, a to zejména z důvodu objasnění významných okolností pro rozhodnutí o konkrétním trestném činu. Kriminalistický experiment lze též definovat jako „kriminalistickou metodu, spočívající v pokusném vyvolávání a zkoumání analogických jevů, událostí a činností v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách“.⁷ Tato experimentální metoda má široké uplatnění nejen v kriminalistickém výzkumu, ale především kriminalistické praxi. „Využitím kriminalistického experimentu se do procesu kriminalistického vyšetřování vnáší prvky vědeckého přístupu a exaktnosti.“⁸ Jde o jednu z kriminalisticko-taktických metod⁹, která má svou podstatou

⁵ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 47

⁶ Ibid.

⁷ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, s. 147

⁸ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 283 (překlad vlastní)

⁹ Jednou z částí kriminalistické vědy je kriminalistická taktika, resp. kriminalisticko-taktické metody kriminalistiky, kterými rozumíme metody používané při typických činnostech policejních orgánů při odhalování, objasňování a vyšetřování trestné činnosti, které určují jejich obsah a posloupnost. (srov. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika* 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 291 s., s. 11-13)

v kriminalistické vědě i praxi nezastupitelné místo. Kriminalistický experiment se v kriminalistice uplatňuje buď jako samostatný úkon, nebo jako součást jiných kriminalisticko-taktických metod, jako například rekonstrukce, проверка výpovědi na místě nebo částečně i při rekognici. To při aplikaci současné zákonné úpravy může v praxi vyvolávat několik komplikací, čemuž se podrobněji bude věnovat kapitola 4 této práce.

Jeho uplatnění též nalezneme při kriminalistické znalecké expertize, v praxi např. často balistice, nebo též jako samostatný taktický prostředek, zejména při prověřování podnětů k trestnímu stíhání.¹⁰

1.2. Podstata kriminalistického experimentu

Podstata kriminalistického experimentu se dá označit za obecně shodnou s podstatou experimentů využívaných v jiných společenských vědách než v kriminalistice. Tato podstata spočívá především v oné pokusné/experimentální činnosti, a to za uměle vytvořených a systematicky měněných podmínek.

Institut kriminalistického experimentu umožňuje ověřit nebo upřesnit, zda se určitá skutečnost, která je pro dané trestní řízení relevantní, stala nebo mohla stát určitým způsobem. Umožňuje potvrzení či vyvrácení domněnek orgánů činných v trestním řízení, které během vyšetřování vyvstaly, a to v praxi především z tvrzení v rámci svědeckých výpovědí nebo z výpovědi obviněného. V procesu vyšetřování tedy dovoluje pokusně prověřit správnost těchto tvrzení či získat nové poznatky a důkazy.

Jak již bylo řečeno výše, i přes to, že podstata zůstává shodná s experimenty v jiných oblastech lidské činnosti, kriminalistický experiment je v několika ohledech specifický. Obecnou metodu experimentu bylo nutné modifikovat tak, aby vyhovovala účelům kriminalistické praxe. Konkrétní specifika kriminalistického experimentu odborná literatura spatřuje zejména v tom, že:

- „kriminalistický experiment probíhá za podmínek běžného života lidí;

¹⁰ VICHLENDÁ, M. *Kriminalistika-studijní opora*. [online, cit. 03.04.2023]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

- objektem kriminalistického experimentu jsou jednotlivé okolnosti a fragmenty kriminalisticky relevantních faktů, jevů a událostí, které proběhly v minulosti;
- experiment musí být uskutečněn v souladu s požadavky zákonnosti aplikace kriminalistických metod;
- výsledky kriminalistického experimentu mají význam pro zjištění skutkového stavu věci o konkrétní kriminalisticky relevantní události.¹¹

Kriminalistický experiment tedy zásadně neprobíhá v laboratořích či jinak specificky upravených nebo přizpůsobených místnostech, nýbrž probíhá za podmínek, za kterých se stala daná vyšetřovaná událost, resp. má za cíl tyto podmínky co nejvěrněji napodobit.¹² Vyšetřované objekty jsou limitované na ty, které jsou relevantní pro kriminalistiku. Experiment musí být vždy uskutečněn v souladu s požadavky zákonnosti aplikace kriminalistických metod. Zde je myšleno především dodržení bezpečnosti provedení experimentu, při kterém by nemělo dojít k ohrožení života a zdraví osob.

Nad rámec výše uvedeného výčtu autor této práce uvádí, že specifikum též spatřuje v tom, že výsledky pokusné činnosti jsou zpravidla očividné již na místě, registrovatelné pouhými smysly, a není tedy třeba výsledky experimentu dále vyhodnocovat pomocí přístrojové techniky. Odlišnost kriminalistického experimentu od ostatních experimentálních metod lze spatřit též v tom, že při něm není využíváno dvou skupin účastníků, tj. skupina účastníků, která je vystavena zkoumané nezávislé proměnné a kontrolní skupina účastníků, která té konkrétní proměnné vystavena není, jak bylo popsáno v kapitole 1 této práce.

Kriminalistický experiment může být prováděn za různými cíli. Jako nástroj poznání má svou podstatou rozsáhlou schopnost pro dokazování. Mezi hlavní cíle experimentu můžeme v praxi zařadit především prověrku již získaných důkazů, nebo ověření, potvrzení či vyvrácení kriminalistické verze¹³. Experiment též může, byť v praxi to nebývá hlavním cílem, sloužit

¹¹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika 2.* rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 181

¹² Více viz kapitolu 8.1 této práce.

¹³ Kriminalistickou verzí rozumíme specifickou metodu kriminalistické činnosti, která spočívá ve vyvození a prověřování domněnek, které vycházejí ze všech shromážděných a známých důkazů a materiálů a jako reálné objasnění doposud známých faktů či okolností případu, popřípadě získání nových faktů. (srov. PORADA, V.

k získání nových důkazů a kriminalisticky relevantních informací. Slouží jako prostředek odpovědi na otázku, zda byla či nebyla daná kriminalisticky relevantní okolnost, zjištěná skutečnost, za daných subjektivních podmínek možná. Blíže budou tyto cíle demonstrovány v praktické části této práce, ale jako standardní taktické otázky, na jejich odpověď se využívá kriminalistického experimentu, můžeme uvést: Bylo z místa, kde stál svědek, *možné* slyšet výstřel? Bylo *možné*, aby pachatel, vzhledem ke svým somatickým vlastnostem, sám, bez pomoci jiné osoby, přesunul tělo oběti na místo nálezu? Bylo za daných povětrnostních podmínek *možné*, aby řidič vozidla viděl chodce na vozovce včas, a bylo *možné*, s přihlédnutím na rychlost vozidla a stav vozovky, zabrzdít a vyhnout se střetu s chodcem? Závěrem lze k tomuto tedy poznamenat, že v případě, že výsledek experimentu vyjde jako *pozitivní*, tedy že daný jev *byl možný*, jedná se ve všech případech pouze o pravděpodobnost a nelze tak a priori dovozovat, že se daný jev skutečně stal daným způsobem. V případě negativního závěru je situace odlišná, a ve většině případů lze kategoricky konstatovat, že se jev daným způsobem stát nemohl.¹⁴

Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2007. 231 s. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 67)

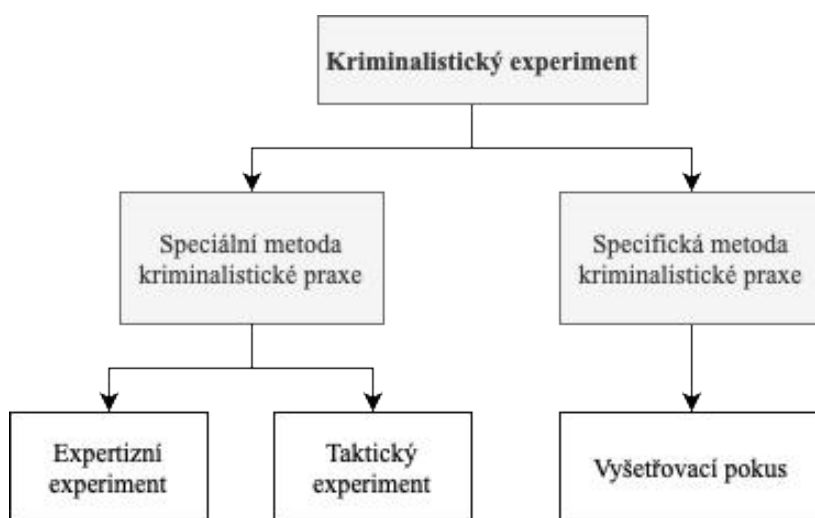
¹⁴ V tomto ohledu je nutné vzít v potaz možné pochybení při realizaci experimentu, a to např. ve shodnosti podmínek či v subjektivních znacích subjektu, které by vyvozené závěry mohlo znehodnotit.

2 Formy kriminalistického experimentu a následné členění

U kriminalistického experimentu můžeme rozlišovat několik druhů a forem, a to dle různých hledisek. Druhy experimentu budou v této práci rozděleny dvojnásobným způsobem, a to dle právního významu a dle povahy zjišťovaných skutečností, což představuje dva základní druhy rozdělení, které běžně odborná literatura uvádí¹⁵.

2.1 Formy kriminalistického experimentu

Co se týče forem kriminalistického experimentu, názory na jejich rozlišení se mohou mezi odborníky lišit. Autor této práce se osobně přiklání spíše k dělení, které je graficky znázorněno níže na Obrázku 1. Jedná se o rozdělení kriminalistického experimentu jako na *speciální* a *specifickou* metodu kriminalistické praxe.

Obrázek 1: Schématické zobrazení forem kriminalistického experimentu¹⁶

¹⁵ Např. MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 356–357

¹⁶ Zdroj obrázku: KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 48

V rámci tohoto rozdělení je zapotřebí nejprve zmínit, co představují termíny *speciální* a *specifické* metody. Pokud hovoříme o speciální metodě, tradičně tak v kriminalistice označujeme metodu, kterou si tato věda převzala z jiného vědního oboru a která ve své podstatě není pro účely kriminalistiky dále upravena/modifikována. Typicky se jedná o chemii, psychologii či fyziku. Co se týče specifických metod, zde můžeme hovořit víceméně o opaku. Tyto metody vznikly v rámci kriminalistiky a jiné vědní obory tyto metody zpravidla nepřebírají a nevyužívají.

Jak lze vyčíst z obrázku 1, kriminalistický experiment jako metoda speciální se dále dělí na *expertizní experiment* a *taktický experiment*. V rámci následujících odstavců budou představeny znaky a podstata těchto speciálních metod, a tyto dvě metody budou dále komparovány s metodou specifickou, aby čtenáři lépe vznikla představa, proč v teorii dochází k rozdělení kriminalistického experimentu dle těchto parametrů.

Expertizní experiment má své využití při znaleckém srovnávání. Jeho předním znakem, a hlavním rozdílem oproti dalším formám kriminalistického experimentu, je jeho subjekt, kterým je znalec, zapsaný na seznamu znalců pro konkrétní obor. Výsledkem experimentu znalec zakládá podklad pro vypracování znaleckého posudku. Představuje metodu, která umožňuje srovnávací podklad pro identifikační zkoumání, prostředek, kterým znalec může ověřit či upřesnit své poznatky a teorie v rámci znaleckého posudku, který zpracovává v rámci konkrétního trestního řízení.

Některá literatura tuto formu kriminalistického experimentu označuje jako experiment *technický*. Sergej Romža poukazuje na to, že hranice mezi znaleckým (technickým) a vyšetřovacím pokusem není snadno určitelná.¹⁷ Svě tvrzení bohužel ale dále v rámci publikace nerozvíjí. Častým příkladem technického experimentu v praxi je jeho využití při posudku znalce z oboru dopravy¹⁸. Znalec v rámci tohoto experimentu může např. posoudit technický stav vozidla, tj. provést jeho prohlídku. Vedle experimentu prováděného znalcem se v rámci vyšetřování silničních dopravních nehod relativně často využívá i vyšetřovací pokus a rekonstrukce.¹⁹ V rámci těchto úkonů se ověřují vytyčené verze a odstraňují případné rozpory ve výpovědích účastníků nehody. Využívají

¹⁷ PORADA, V. STRAUS, J. et al. *Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-447-0, s. 621.

¹⁸ Ve smyslu přílohy k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

¹⁹ Ibid.

se k ověření situací, které znalec ze své podstaty posuzovat nemůže. Již před zakotvením vyšetřovacího pokusu do současného českého právní řádu Nejvyšší soud České socialistické republiky svým rozsudkem ze dne 23. 1. 1987 rozhodl mj. o tom, že zjištění výhledových poměrů na vozovce je zpravidla možno provést jen vyšetřovacím pokusem a že v takovém případě toto nelze uložit znalci.²⁰ V daném případě totiž znalec v rámci prvoinstančního řízení sám provedl vyšetřovací pokus na místě nehody, a to za zcela odlišných povětrnostních podmínek, což samo o sobě mělo velký význam na posouzení dané situace. Nejvyšší soud ve svém odůvodnění opřel svou argumentaci o to, že: „zjištění výhledových poměrů bylo možno provést jen vyšetřovacím pokusem, tedy samostatným vyšetřovacím úkonem, jehož cílem je získat novou okolnost mající význam pro objasnění věci. Proto vyšetřovací pokus, (...), mohou provádět pouze orgány činné v trestním řízení a nelze zjištění výhledových poměrů uložit znalci.“²¹ Zde nelze než souhlasit s argumentací soudu, byť je dle mého názoru cíl vyšetřovacího pokusu nešťastně omezen na „získání nových okolností“.

V tomto ohledu je nutné dodat, že současná právní úprava České republiky umožňuje též znalci navrhnout, aby byly napřed objasněny okolnosti potřebné k vydání posudku. Trestní řád v §107 odst. 1. doslovně uvádí: „(...) V odůvodněných případech se znalci umožní, aby se zúčastnil provedení i jiného úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má význam pro vypracování znaleckého posudku. Znalec může též navrhnout, aby byly jinými důkazy napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku.“²² V tomto případě se ovšem nejedná o expertizní experiment, nýbrž o kriminalistický experiment jako metodu specifickou, tj. o vyšetřovací pokus. Jak plyne z výše uvedené citace, takového pokusu se může znalec v odůvodněných případech pouze zúčastnit, tj. přímo pozorovat výsledky zjištěné v rámci tohoto procesu, není však jeho subjektem. Znalec z podstaty svého procesního postavení v rámci trestního řízení nemůže sám provádět procesní úkonu a standardně při vypracování posudku vychází z materiálů v trestním spise, který mu orgán činný v trestním řízení poskytuje k nahlédnutí (zapůjčení). Pouze pokud by byl důkazní materiál v rámci daného spisu pro znalce neúplný, má možnost navrhnout další důkazy pro objasnění okolností potřebných k vydání jeho posudku. Pro úplnost lze dodat, že v úvahu

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 1. 1987, sp. zn. 5 Tz 14/87.

²¹ Ibid.

²² §107 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

mimo vyšetřovací pokus může přicházet ohledání (dle §113 trestního řádu), rekonstrukce (dle §104d trestního řádu) nebo např. exhumace mrtvol (dle §115 odst. 2 trestního řádu).²³

Jak již bylo uvedeno výše, pokud komparativně nahlížíme na expertizní experiment a na vyšetřovací pokus, hlavní rozdíl mezi oběma formami kriminalistického experimentu můžeme spatřit v subjektu. Druhý rozdíl autor této práce spatřuje v podmínkách, za kterých daná forma kriminalistického experimentu probíhá. Vyšetřovací pokus přitom probíhá za podmínek maximálně se blížících těm, které existovaly při spáchání daného trestného činu.

Jako příklad taktického experimentu, uvádí Konrád ve své monografii případ, kdy kriminalistický experiment představuje jednu ze součástí jiných kriminalistických metod integrovaných do některých vyšetřovacích úkonů.²⁴ Jedná se tedy o případ, kdy je v rámci některého vyšetřovacího úkonu orgánem činným v trestním řízení dochází k „experimentování“, které je pro daný orgán, zpravidla policii, důležité z taktického hlediska. Může se též jednat o úkon prováděný již před začátkem trestního stíhání, a jeho výsledky mohou být např. podkladem pro oznámení obvinění či pro odložení věci.

Odborná literatura konkrétně uvádí jako jednu z možných podob taktického experimentu experiment emocionální.²⁵ Jeho podstatou je využití emocí pachatele, jejich pozorování a vyhodnocování závěrů z tohoto pozorování. Emocionální experiment lze využít například při výslechu obviněného/svědka či při rekognici. V rámci těchto úkonů mohou být před osobu orgánem umístěny předměty, které mohou či nemusí souviset s prošetřovaným skutkem, přičemž je pozorován emoční projev vyslychané osoby na tento předmět.

V rámci komparace s vyšetřovacím pokusem lze uvést, že hlavními rozdíly mezi těmito formami jsou jejich výsledek, který u taktického experimentu nemůže představovat důkaz ve smyslu §89

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1591

²⁴ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 48.

²⁵ PRERAD, V. VYCHODIL, M. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Praha: Univerzita Karlova, 1990. 92 s., Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia., s. 27–28.

odst. 2 trestního řádu, a který slouží pouze pro vnitřní účely orgánu činného v trestním řízení z důvodu jejich dalšího postupu v dané vyšetřované záležitosti.

Závěrem lze k této problematice říci, že zatímco kriminalistický experiment jako speciální metoda, má význam především v kriminalistice, specifická metoda experimentu má předně trestně-procesní úlohu, byť z velké části využívá poznatků z kriminalistické vědy a obecně je pro kriminalistiku neméně významnou. V praxi ovšem převažuje uplatnění kriminalistického experimentu jako specifické metody, tj. uplatnění tzv. vyšetřovacího pokusu, a proto se tato práce bude v následujících kapitolách věnovat pouze vyšetřovacímu pokusu, více viz Úvod k této práci.

2.1.1 Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus lze dle Strause vymezit jako „specifickou metodu kriminalistické praxe, spočívající v pokusném vyvolávání kriminalisticky významných jevů, činností, a fragmentů událostí v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách za účelem poznání a dokázání skutkového stavu věci.“²⁶ Konrád ve své monografii definuje pojem obdobně, a sice jako metodu „(...) spočívající v provádění pokusů v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách s cílem prověření, upřesnění nebo zjištění nových skutečností důležitých pro trestní řízení.“²⁷ Fenyk oproti tomu přistupuje k definici více z trestně-procesního hlediska, když vyšetřovací pokus označuje jako „jeden z důkazních prostředků, kde se díky navození umělých, obměňovaných podmínek přímým pozorováním sledují, upřesňují nebo získávají skutečnosti významné pro trestní řízení“.²⁸ To, jak na tuto metodu nahlížíme nyní, představuje souhrn několika dílčích definic, které odborná literatura v průběhu dvacátého století uváděla. Tomuto tématu je blíže věnována třetí kapitola této práce.

Tuto specifickou kriminalisticko-taktickou metodu využíváme při shromažďování a hodnocení důkazů v rámci trestního řízení. Účelem je dle Chmelíka jednak prověrka existujících důkazů nebo

²⁶ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 291 s., s. 182

²⁷ KONRÁD, Z.: *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 48

²⁸ FENYK J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 994 s. ISBN 978-80-7502-550-0, s. 415

verzí o možnosti nebo nemožnosti existence jevů či událostí v určitých podmínkách, též ale získání nových důkazů.²⁹ Účel pokusu je samozřejmě vždy třeba určit *ad hoc* a je ho vždy třeba identifikovat v povinné dokumentaci, tj. protokolu, a to v rámci jeho úvodní části.³⁰

Účelem vyšetřovacího pokusu se před jeho právní reglementací v roce 2002 zabývala i judikatura. Zde můžeme zmínit např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998³¹, který ve výroku uvádí následující: „Účel vyšetřovacího experimentu spočívá buď v prověření existujících důkazů nebo získání důkazů nových, popřípadě prověření verzí o možnosti nebo nemožnosti existence faktů, jevů, událostí v určitých podmínkách a určitým způsobem. Experimentální prověrka důkazů zpravidla znamená pokusné zjištění možnosti nebo nemožnosti existence nějakého faktu, jevu, o kterém svědčí daný důkaz, a tady jsou podmínky vyšetřovacího pokusu určeny právě obsahem prověřovaného důkazu a nemohou být tudíž vybrány náhodně. Naproti tomu může však být vyšetřovacím pokusem nejen prověřen důkaz již známý, ale může jím být také získán důkaz naprosto nový (...). Experimentální cestou zjištěná nová okolnost, mající význam pro vyšetřovaný případ, bude za podmínek předpokládaných ustanovením § 89 TrŘ důkazem.“³²

Vyšetřovací pokus můžeme dále dělit dle různých hledisek. Majorita odborné literatury rozlišuje především dvojí členění, a to dle právního významu, který daný vyšetřovací pokus má, a dle povahy zjišťovaných skutečností. Druhé, konkrétnější dělení se jeví autorovi této práce jako vhodnější, jelikož nám pomáhá rozlišovat, co je daným pokusem zjišťováno a uplatní se tedy spíše v rámci kriminalistické praxe, resp. ho spíše využijí orgány činné v trestním řízení, které daný pokus provádějí. Oproti tomu lze konstatovat, že prvně zmíněné dělení je spíše relevantní z trestně-procesního hlediska a toto rozdělení se především uplatní v trestně-procesní teorii.

2.1.1.1 Dělení dle právního významu

Pokud přistoupíme k dělení vyšetřovacího pokusu dle právního významu, je tím myšleno rozdělení dle právních, resp. procesních závěrů, které jsou z pokusu vyvozovány, a procesních okolností, za

²⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, s. 148

³⁰ Více k tomuto tématu viz kapitolu 9 této práce.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 2 Tzn 108/97.

³² Ibid, bod III. výroku.

kterých je daný vyšetřovací pokus prováděn. Všechny tyto specifické formy kriminalistického experimentu lze využít v různých stádiích trestního řízení. Dle těchto kritérií literatura rozlišuje:

- Prověřovací experiment
- Vyšetřovací pokus prováděný v rámci přípravného řízení
- Vyšetřovací pokus provedený v řízení před soudem³³

Prověřovacím experimentem v tomto případě rozumíme „úkon prováděný před zahájením trestního stíhání, kdy závěry učiněné na základě výsledků experimentu nemají sice důkazní status, ale mohou mít významné právní důsledky pro další postup trestního řízení, neboť mohou být např. podkladem pro sdělení obvinění, pro odložení věci atp.)“³⁴ Jedná se tedy o prostředek, jak ještě před zahájením trestního stíhání například ověřit pravdivost výpovědi svědka. Vyšetřovací pokus prováděný v rámci přípravného řízení představuje vyšetřovací úkon sloužící jako důkazní prostředek. Pokud je prováděn v rámci řízení před soudem, hovoříme o tzv. soudním experimentu. Soudní experiment není v české soudní praxi běžně využíván, ale svou podstatou se de facto jedná o vyšetřovací pokus dle trestního řádu, s výjimkou, že experiment probíhá před soudem a sám soudce ho řídí. Smyslem soudního experimentu je jeho využití jako prostředku, který může soudci pomoci vyhodnotit důkazy předkládané obžalobou nebo obhajobou. Příklad soudního experimentu uvádí Hans Walder³⁵: V dané trestní věci bylo předmětem řízení údajné znásilnění gynekologem během gynekologického vyšetření. V řízení před soudem byl na žádost obhájce proveden experiment za účasti soudního znalce, který spočíval v tom, že na vyšetřovací gynekologický stůl byla umístěna figurína, která představovala poškozenou, a osoba figuranta měla způsobem, který popsala poškozená, předvést, jak ke znásilnění došlo. Během pokusu byly měněny podmínky, a jeho závěrem bylo zjištěno, že způsobem, který vypovídala poškozená, ani obdobným způsobem, nebylo možné uskutečnit pohlavní styk, a v tomto důsledku byl obžalovaný doktor zproštěn obžaloby v plném rozsahu.³⁶

³³ MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 356

³⁴ Ibid.

³⁵ WALDER, H. *Technik und Taktik der Untersuchung in Strafsachen, dargestellt anhand von Beispielen aus der Praxis*. Kriminalistik, 1978

³⁶ Ibid, s. 222

2.1.1.2 Dělení dle povahy zjišťovaných skutečností

Autorovi této práce se jeví vhodnější, a v tomto ohledu je nutno dodat, že obdobný názor zastává majorita odborné literatury, jež byla v rámci této práce analyzována, dělení dle povahy zjišťovaných skutečností. Již koncem devadesátých let minulého století k tomuto rozdělení přistupoval Musil a kolektiv.³⁷ Dle tohoto rozdělení rozlišujeme:

- senzorické pokusy
- situační pokusy

Protivinský a kolektiv ve své publikaci tento seznam dále rozšiřují o další dva druhy. Jedná se o:

- pokus na možnost existence nějakého jevu,
- pokus na možnost určitého mechanismu zranění či usmrcení osoby nebo mechanismu vzniku stop.³⁸

Senzorické pokusy představují ty druhy experimentu, při kterých se ověřuje možnost vnímání určitých kriminalisticky relevantních skutečností lidskými smysly, především tedy smysly zrakovými a sluchovými, i když ostatní smysly samozřejmě nejsou vyloučeny. Zkoumá se jimi tedy např. zda z bodu A bylo možné pozorovat osobu páchající trestnou činností v bodě B či zda bylo z daného místa možno slyšet křik poškozeného. V tomto případě se jedná o využití experimentální podstaty pro ověření již zjištěných skutečností, jako je výpověď svědka nebo poškozeného. Senzorický pokus byl proveden i v mediálně velmi sledované kauze korupce ve veřejných zakázkách s tehdejším hejtmanem Středočeského kraje Davidem Rathem, jehož policie zadržela s krabicí od vína, ve které se nacházelo sedm milionů korun. Při vyšetřovacím pokusu (kde se též zjišťoval váhový rozdíl mezi krabicí naplněnou bankovkami a tou naplněnou lahvemi s vínem) se zjistilo, že i když se s krabicí, ve které byly lahve s vínem, třese, není slyšet zvuk

³⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. 269 s. ISBN 80-206-0423-5, s. 171

³⁸ PROTIVINSKÝ, M. a kol. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex publishing s.r.o., 2007. 153 s. ISBN 978-80-86795-50-8, s. 92

cinkejícího skla, co mělo dle obhajoby podpořit argumentaci, že Rath nemohl vědět, že v krabici se nenachází víno.³⁹

Oproti tomu situační pokusy představují ty, jimiž se „zjišťují možnosti provedení nějaké činnosti v určitých podmínkách, možnosti vzniku nějakého jevu; možnost průběhu nějaké události, jejích jednotlivých epizod, detailů a mechanismus vzniku stop.“⁴⁰ V rámci těchto pokusů se zkoumá, zda bylo možné s přemístit určitý objekt na danou vzdálenost, překonat konkrétními prostředky určitou překážku atp.

V současné době není možné určit, který z těchto dvou druhů kriminalistického experimentu je v praxi využíván častěji. Zajímavým je v tomto ohledu článek v Bulletin Advokacie, v němž Vladimír Prerad poukazuje mj. na to, že v devadesátých letech byly častěji využívány senzorické experimenty.⁴¹ V tomto článku též konkrétněji rozvádí, při jakých typech trestných činů se dle proběhlé statistické analýzy obecně vyšetřovací pokusy provádějí, blíže viz následující kapitolu této práce.

Senzorické pokusy jsou často prováděny v rámci vyšetřování dopravních nehod. Ty mají ovšem své specifikum. U těchto pokusů, zejména tedy při zjišťování výhledových poměrů řidiče, je zpravidla nutné k pokusu přibrat znalce z oboru dopravy. Šachl a kol. k tomuto dodává, že při tomto posuzování je zapotřebí analytické činnosti vyžadující specializovanou odbornost znalce, za aplikace diagramu „dráha x čas“ a oblasti tzv. zakrytého výhledu. Dle něj je provedení vyšetřovacího pokusu vyšetřovatelem nedostatečné, neboť ten by dle něho pravděpodobně postupoval pouze tak, že by umístil objekt do zvolené polohy a druhým objektem by pohyboval až na mez viditelnosti.⁴² Dle mého názoru takto reaguje na rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23. 1. 1987, sp. zn. 5 Tz 14/87, blíže viz kapitolu 2.1, stranu 9 této práce.

³⁹ KLANG, M. *Láhve v krabici vína necinkaly, ukázal vyšetřovací pokus v kauze Rath*. [online, cit. 15. 04. 2023] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/vysetrovaci-pokus-s-krabici-vina-rath.A131009_133734_krimi_klm

⁴⁰ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 49

⁴¹ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

⁴² ŠACHL, J. ŠACHLOVÁ, Z. MITÁŠ, R. *soudní znaleství v silničním provozu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. 212 s. ISBN 978-80-7251-508-0, s. 46-47

Další členění dle Protivinského využívá do značné míry výše uvedeného rozdělení na pokusy senzorické a situační, resp. lze konstatovat, že dále rozvíjí pokusy situační. Pokusy na možnost existence nějakého jevu představují ty, jejichž cílem není například zjištění možnosti provedení nějakého činu, ale „omezují“ se na ověření samotné existence konkrétního faktu, který je pro daný případ relevantní, nikoliv na způsob provedení. Příkladem takového pokusu může být takový, jehož cílem je ověřit, zda byl řidič vozidla oslněn světlem protijedoucího vozidla s přihlédnutím na jeho používané zdroje světla.

3 Historie vyšetřovacích pokusů

Dějiny kriminalistiky jako „specifické vědy o způsobech a prostředcích, jimiž se nalézají, zajišťují, trvale uchovávají a zkoumají soudní důkazy užívané k objasnění trestných činů, zjišťují pachatele a hledají způsoby, jak zabránit trestným činům,“⁴³ mohou ve své podstatě představovat dějiny kriminalistických metod, k čemuž se přiklání například Vavera.⁴⁴

Kriminalistický experiment, jako jedna z kriminalisticko-taktických metod, vznikl v průběhu vývoje kriminalistiky důsledkem mezidisciplinárního prolínání s jinými vědními obory. S rozvojem kriminalistiky jako vědy vznikaly nové metody pro odhalování trestné činnosti a další možnosti pro dokazování v rámci trestních řízení.

Za první písemně doloženou zmínku o provedení vyšetřovacího pokusu se za současné úrovně poznání uvádí ten uskutečněný v Anglii v roce 1915. Inspektor Arthur Fowler Neil a soudní lékař Bernard Spilsbury tehdy vyšetřovací pokus uskutečnili při vyšetřování vražd spočívajících v topení žen ve vaně. Případ byl populárně označován jako „Brides in the Bath“⁴⁵.

V tomto případě došlo k úmrtí celkem tří žen způsobené utonutím ve vaně. Zprvu nesouvisející případy byly označeny jako nešťastná náhoda, a nebyly dále vyšetřovány. Inspektor Neil ovšem dostal tip od souseda druhé zemřelé, že by mezi případy mohla být spojitost a že smrt byla způsobena cizím zaviněním. V rámci pitvy nebyly v těle zemřelých nalezeny stopy po omamných látkách, a vany byly mělké a krátké v poměru těl zemřelých, které byly všechny nalezeny v pozici na zádech. Bylo tedy třeba ověřit, jakým způsobem podezřelý čin provedl. Tehdejší realizace vyšetřovacího pokusu příliš nekorespondovala s nynějšími aplikovanými zásadami. Inspektor Neil za přítomnosti státního zástupce napustil vanu stejných rozměrů vodou, a poručil dobrovolnici obdobného somatického typu jako zemřelé, aby vlezla do vany. Náhle ji prudce zatáhl za kotníky a její nohy poté držel ve vzpřímené poloze. Dobrovolnice se okamžitě ve zbytku těla ponořila pod

⁴³ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 309 s. ISBN 978-80-7380-038-3, s. 13

⁴⁴ VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7380-750-3, s. 16

⁴⁵ JACOBSON, S. *Crime of the Century: Brides in the Bath*. [online, cit. 17. 04. 2023]. Dostupné z: <https://home.heinonline.org/blog/2022/09/crime-of-the-century-the-brides-in-the-bath/>

vodu, začala se topit a po krátké chvíli omdlela načež musela být (úspěšně) resuscitována. Závěr experimentu byl přednesen před soudem a pomohl k usvědčení vraha a k jeho potrestání oběšením.⁴⁶

3.1. Počátky vyšetřovacích pokusů v Československu

V průběhu dvacátých a třicátých let minulého století se problematice vyšetřovacího pokusu věnovali především kriminalisté ze Sovětského svazu, přičemž jejich poznatky značně ovlivnily vývoj v socialistických zemích. Mezi hlavní sovětské autory tehdejší doby, kteří se věnovali problematice kriminalistického experimentování, řadíme například I. N. Jakimova. Rozvoj kriminalistiky a s tím související bližší pojednání o vyšetřovacím pokusu přináší až počátek druhé poloviny dvacátého století. Za významné sovětské autory té doby považujeme například A. J. Vinberga, S. P. Mitričeva, S. Stěpičeva, R. S. Bělkina nebo L. E. Arockera.

První zmínky o vyšetřovacím pokusu, ať už z teoretického či praktického hlediska, lze v Československu ve dvacátém století nalézt až v padesátých letech. Konkrétně se jedná o článek Josefa Görnera a Antonína Konopáče v časopise Kriminologická knihovna SNB. Autoři v něm vymezují situace, při nichž lze dle nich využít vyšetřovacího pokusu a situace pro uplatnění rekonstrukce. Rozdíl mezi oběma instituty však vnímají odlišně než dnes: „ve snaze ověřiti si pravděpodobnost vytvořené kombinace provádí rekonstrukci celkového průběhu trestné činnosti nebo rekonstrukci jen určitého úseku z celého mechanismu trestného činu (vyšetřovací pokus)⁴⁷. Dle autorů je tedy hlavním rozdílem mezi těmito úkony především rozsah rekonstruované činnosti. Pokud se rekonstruuje celý čin, jedná se dle nich o rekonstrukci, pokud pouze jeho část, jedná se o vyšetřovací pokus. V tomto rozlišení dle mého názoru ovšem absentuje vytyčení oné pokusné činnosti u vyšetřovacího pokusu, tedy jeho opakování v měněných podmínkách.

V této době chápalo vztah mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem odlišně, než jak ho vnímáme nyní, vícero autorů. Za zmínku zde stojí publikace z roku 1954 od sovětských autorů A. J. Vinberga a S. P. Mitričeva.⁴⁸, která může představovat teoretický základ pro další rozvoj definice

⁴⁶ JACOBSON, S. *Crime of the Century: Brides in the Bath*. [online, cit. 17. 04. 2023]. Dostupné z: <https://home.heinonline.org/blog/2022/09/crime-of-the-century-the-brides-in-the-bath/>

⁴⁷ GÖRNER, J, KONOPÁČ, A. *Místo činu a jeho ohledání*. Knihovna SNB, č. 2, s. 25. 1952

⁴⁸ VINBERG, A. J., MITRIČEV, S.P. *Kriminalistika*. Knihovna pro kriminalistiku, svazek 2 ročník III. 1954

vyšetřovacího pokusu, jelikož autoři se snažili přinést kromě definice i některá další taktická doporučení k jeho organizaci. Za důležité zde považovali především místo provedení, které by mělo být totožné s místem, kde zkoumaná situace proběhla, snahu o provedení pokusu ve stejné denní době, v jaké došlo k dané události, zapojení znalců či použití původních předmětů.⁴⁹ Zajímavý je i další uváděný doporučující prvek, a to snaha o maximální přesnost rekonstrukce události.⁵⁰ Podstaty obou institutů se zde tedy prolínají a nejsou od sebe dostatečně rozlišeny.

Bohuslav Němec se pokusil v roce 1954 na tyto poznatky navázat, a ve své publikaci dokonce nazval pojmy rekonstrukce a vyšetřovací pokus za zastaralé.⁵¹ Dle jeho názoru bylo vhodnější oba úkony spojit pod zastřešující pojem „prověrka různých okolností a faktů na místě trestného činu i způsobu provedení trestného činu“⁵². K tomu nelze než souhlasit s komentářem Zdeňka Konráda, který uvádí: „V tomto případě se B. Němec velice mýlil, neboť prověrka různých okolností a faktů na místě trestného činu i způsobu provedení trestného činu‘ je pojem zcela nekonkrétní, zahrnující ve své obecnosti veškeré úkony, které je možno na místě trestného činu provést k prověření různých faktů a okolností. Jde např. o výsledk obviněného, podezřelého či svědka. Mohlo by jít i o rekognici atp.“⁵³

Již tyto výše uvedené rozpory v názorech autorů zakládaly potřebu právní úpravy, resp. jasné metodiky pro stanovení taktiky při vykonávání vyšetřovacího pokusu. V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století již byl vyšetřovací pokus běžnou součástí kriminalistické praxe, reglementace do právního řádu ale chyběla. Lze tvrdit, že Vladimír Solnař již v roce 1963 usiloval o jeho legislativní zakotvení, když o něm v učebnici trestního práva procesního hovořil jako o samostatném vyšetřovacím úkonu.⁵⁴

⁴⁹ KONRÁD, Z.: *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 50

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ NĚMEC, B. *Základy kriminalistiky*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954, s. 41

⁵² Ibid.

⁵³ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 51

⁵⁴ SOLNAŘ, V. a kol. *Československé trestní řízení*. Praha: Orbis, 1963, s. 159

První komplexnější publikace k vyšetřovacímu pokusu vychází v Československu v roce 1972. Vladimír Prerad se ve své monografii *Vyšetřovací experiment*⁵⁵ zaobírá jak teoretickou stránkou, ve smyslu podstaty, cílů a druhů vyšetřovacího experimentu, tak praktickou stránkou, spočívající v organizačních, metodických a taktických principech jeho provedení. Současně uvádí, že vyšetřovací experiment označuje trestně-procesní teorie za pokus, a pokládá jej za druh ohledání⁵⁶, čemuž se blíže věnuje následující kapitola této práce. Myšlenky v rámci této podrobné publikace daly vzniku úvah *de lege ferenda* ve snaze právní úpravy vyšetřovacího pokusu jako samostatného úkonu v rámci trestního řádu.

3.2. Využití vyšetřovacích pokusů v 90. letech minulého století

V roce 1990 V. Prerad ve spolupráci s M. Vychodilem dále rozvíjí své myšlenky o vyšetřovacích experimentech ve společné publikaci, která mimo jiné obsahuje zajímavé statistiky, které poukazují na důležitost tohoto úkonu a jeho využití v kriminalistické praxi. „V této [otázka vyšetřovacího experimentu jako samostatného procesního úkonu] otázce se nevyskytují protichůdné či sporné názory na tento úkon, jako na pramen důkazů v čs. trestním řízení. Tuto skutečnost prokazují i výsledky provedeného výzkumu. Z uvedeného vzorku (75 případů) ve 42 případech, tj. 85,96 %, provedený vyšetřovací experiment, (...), přispěl k objasnění prověřovaných okolností. To svědčí k tomu, že vyšetřovací experiment se bezesporu stal běžným úkonem ve vyšetřovací praxi orgánů Veřejné bezpečnosti.“⁵⁷ V této době byl tedy vyšetřovací pokus brán jako důkazní prostředek v trestním řízení, což v té době vyplývalo z judikatury. Zde můžeme vzpomenout Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989, sp. zn. 1 Tz 4/89. Dle tohoto rozhodnutí, může být vyšetřovací pokus důkazem v trestním řízení, a to pokud byl proveden za podmínek zákonného ustanovení o ohledání⁵⁸ a byl o něm sepsán protokol⁵⁹.

Již za existence samostatné České republiky vzniká v roce 1997 velmi zajímavý článek o vyšetřovacích experimentech (pokusech), kde V. Prerad uvádí výsledky provedeného výzkumu

⁵⁵ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972. 197 s.

⁵⁶ Ibid, s. 64.

⁵⁷ PRERAD, V. VYCHODIL, M.: *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Praha: Univerzita Karlova, 1990, 92 s., Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. s. 20

⁵⁸ §113 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009

⁵⁹ Ibid, odst. 2.

zabývajícího se otázkou, u kterých trestných činů jsou vyšetřovací pokusy nejčastěji prováděny. Výsledky výzkumu nejsou dle mého názoru zvláště překvapivé. Nejčastěji bylo k vyšetřovacímu pokusu přistoupeno v rámci vyšetřování trestného činu vraždy, specifičtěji případy úmrtí, u kterých nebylo vyloučeno cizí zavinění. Druhým nejčastějším byla těžká újma z nedbalosti ve smyslu §224 tehdy platného trestního zákona⁶⁰, a to nejčastěji v důsledku dopravních nehod. V pořadí třetím nejčastějším trestným činem je, k mému drobnému překvapení, trestný čin loupeže. Naopak méně často se vyšetřovací pokus využíval např. u případů úmyslného těžkého ublížení na zdraví.⁶¹ Zde si situaci odůvodňuji tím, že v těchto případech pravděpodobně vyvstává méně sporných otázek, k jejichž rozřešení by mohla přispět realizace vyšetřovacího pokusu.

Realizace úvah de lege ferenda proběhla ovšem až o třicet let později od jejich počátku, a to s účinností od 1. 1. 2002 novelizačním zákonem č. 265/2001 Sb.⁶²

⁶⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009

⁶¹ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

⁶² Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

4 Zákonná úprava vyšetřovacího pokusu

Jak bylo řečeno výše, dnes je vyšetřovací pokus již samostatným důkazním prostředkem v rámci trestního řízení, a jako takový je upraven ustanovením §104c v rámci třetího oddílu hlavy páté trestního řádu⁶³. První odstavec uvedeného ustanovení říká, za jakých podmínek se vyšetřovací pokus koná. Konkrétně „mají-li být pozorování v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.“⁶⁴ V rámci této definice je možné zaznamenat posun oproti těm, o kterých pojednávala kapitola 3.1. této práce. Zákonodárci nicméně vycházeli z toho, že před právní úpravou vyšetřovacího experimentu byla jeho zákonnost a přípustnost jako procesního úkonu a důkazního prostředku stanovena extensivním výkladem ustanovení §113 trestního řádu, v jehož rámci je upraveno ohledání, ve spojení s §89 odst. 2 trestního řádu, jež stanoví obecné požadavky na důkazní prostředky.

Vyšetřovací pokus je zde tedy vnímán spíše jako jakýsi zvláštní případ ohledání a lze konstatovat, že v tomto znění nedostatečně vystihuje jeho specifikum. Právní úprava sice reflektuje, že se jedná o pokusnou činnost, a to jednak samotným názvem příslušného paragrafu v rámci trestního řádu, a také tím, že uvádí, že se jeho provedení děje v „uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách“,⁶⁵ popis úkonu v rámci textu daného ustanovení by ovšem mohl být konkrétnější.

Druhý odstavec §104c trestního řádu hovoří o překážkách v provedení vyšetřovacího pokusu či o jeho nevhodnosti. Dle něj se k němu nepřistoupí, pokud to je „vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného či svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak“.⁶⁶ Jako překážku v konkrétních okolnostech případu můžeme uvést situaci, kdy by provedením pokusu mělo dojít k ublížení na zdraví zúčastněných osob. Co se týče překážky u výše uvedených osob, uvádí Šámal jako příklad nutnost utajení totožnosti svědka z důvodu dle § 55 odst. 2 a §102a odst. 1.⁶⁷ Závěrečná část citace

⁶³ §104c zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶⁴ Ibid, odst. 1.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid, odst. 2.

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1593

vyjadřuje subsidiaritu vyšetřovacího pokusu oproti jiným procesním úkonům či důkazním prostředkům.⁶⁸ Dle mého názoru je zde zvážena i ekonomická náročnost případného provedení vyšetřovacího pokusu, která může být například u případů, kdy je třeba kompletně rekonstruovat místo činu, například po kompletní rekonstrukci bytu/místnosti, kde byl čin spáchán, značná.

Pokud je vyšetřovací pokus prováděn v přípravném řízení, použije se §104c odst. 3 trestního řádu. Zde je uvedeno, že k vyšetřovacímu pokusu „musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení.“⁶⁹ Touto osobou může být například figurant, jehož účelem je v rámci vyšetřovacího pokusu demonstrování určité činnosti. Toto ustanovení také opravňuje vyšetřovatele přibrat k pokusu vzhledem k povaze věci a dosud zjištěným skutečnostem znalce, případně podezřelého, obviněného a svědka.

Ve znění novelizačního zákona z roku 2001 bylo v poslední větě tohoto odstavce dále upraveno, že pokud se pokusu zúčastní osoba mladší patnácti let, užije se přiměřeně ustanovení o jejím výslechu jako svědka.⁷⁰ Dle Šámala lze konstatovat, že „*přiměřenost použití* §102 spočívá v tom, že uvedená pravidla budou dodržena prakticky beze změn. Tato věta byla novelizována zákonem č. 45/2013 Sb.⁷¹ Tato novela rozšířila okruh dotčených osob na ty do osmnácti let věku. Důvodem byla skutečnost, že mezinárodní úmluvy považují za dítě osobu mladší než osmnáct let, nikoliv patnáct, bylo třeba tedy napravit rozdíl mezi mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázaná, a vnitrostátní legislativou.

Čtvrtý odstavec §104c dává podmínku, že „k úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, žádným způsobem donucován.“⁷² Zde je třeba zmínit, že uvedené omezení se vztahuje pouze na výše uvedené osoby, které mají právo odepřít výpověď ve smyslu §100 trestního řádu. Více je tato problematika rozebírána v kapitole 6.1 této práce.

⁶⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1593

⁶⁹ §104c odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷⁰ §102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷¹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

⁷² §104c odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Taktické provedení vyšetřovacího pokusu před jeho zákonnou implementací vycházelo z jeho úpravy v *Instrukcích pro vyšetřovatele a policejní orgány Policejní orgány Policie České republiky k postupu v trestním řízení*, v článcích 70 až 73. Dle Prerada však Instrukce obsahovaly pouze „rámcovou úpravu praktické stránky pokusu (čl. 73 Inst.), což je spolu s dosavadní absencí výslovné právní úpravy zdrojem četných problémů (...).“⁷³ Těmito problémy byly patrně myšleny především některé nedostatky, které měly za výsledek nepřijetí výsledku vyšetřovacího pokusu jako důkazního prostředku soudem v rámci trestního řízení. Dle mého názoru zákonodárci potřebu zákonné úpravy vyšetřovacího pokusu příliš nevnímali. Jak již bylo řečeno výše, od prvotních iniciací v podobě návrhů de lege ferenda uplynulo zhruba třicet let, než k reglementaci do trestního řádu došlo.

Určitým právním mezistádiem, mezi absencí zákonné úpravy a implementací do trestního řádu jako samostatného vyšetřovacího úkonu, představovala úprava vznikuvší na základě novelizačního zákona č. 178/1990⁷⁴, a to s účinností od 1. 7. 1990. Ta v §169 písm. c) uvádí: „ustanovení §164 odst. 4 se neužije; oprávnění podle §165 odst. 1 a 2 obhájci přísluší při výslechu obviněného, výslechu znalce a při provádění konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a při ohledání“. Ustanovení, které se neužije, hovoří o tom, že vyšetřovatel, kromě případů, u kterých je třeba souhlasu prokurátora⁷⁵, postupuje samostatně a je zodpovědný za jeho včasné a zákonné provedení. V případě, že nesouhlasí s pokyny prokurátora, je oprávněn mu sdělit písemně námitky. Oprávněním obhájce je zde poté myšleno jeho možná přítomnost při daných vyšetřovacích úkonech, a to od vznesení obvinění. Ve spojení s tehdejší §168 odst. 1⁷⁶ můžeme dovodit, že vyšetřovací pokus byl v tehdejší právní úpravě vnímán pouze při *vyhledávání*, které oproti *vyšetřování* probíhalo pouze u trestných činů, u kterých zákon stanovil horní hranici pro trest odnětí svobody nepřevyšující dva roky.

Je zajímavé, že dle již ve zmíněného článku V. Prerada publikovaném v rámci Bulletinu Advokacie v roce 1997, se hovořilo o již „připravované rekodifikaci, která počítá s vyšetřovacím pokusem

⁷³ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

⁷⁴ Zákon č. 178/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád.

⁷⁵ Dnes státní zástupce.

⁷⁶ „Vyhledávání se koná o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta.“

jako s úkonem procesním a předpokládá jeho *podrobnou* procesní úpravu.⁷⁷ Mám mírné pochybnosti o tom, zda můžeme o výsledném ustanovení v rámci trestního řádu hovořit jako o *podrobné* úpravě. Lze říci, že je zde ponechán prostor pro úpravu podrobnější.⁷⁸ V důvodové zprávě k novelizačnímu zákonu č. 265/2001 Sb., obecně označované jako *Velká novela trestního řádu*, jejímž medializovaným důvodem bylo „urychlení řízení v trestních věcech“⁷⁹, je v odůvodnění k bodu 100 (§ 104a až § 104e) pouze uvedeno, že důvodem pro legislativní zakotvení vyšetřovacího pokusu⁸⁰ je to, že: “v trestním řádu není vyčerpávajícím způsobem upraven postup při provádění některých jinak poměrně často využívaných úkonů. V zájmu právní jistoty se navrhuje postup při provádění těchto úkonů doplnit v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe, která se pod vlivem judikatury vytvořila.”⁸¹

Co se týče judikatury, která pomohla formovat náležitosti vyšetřovacích pokusů v době před jejich úpravou *de lege lata*, několik významných judikátů již bylo zmíněno v předchozích kapitolách.⁸² Přelomový byl v tomto ohledu též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999,⁸³ ve kterém se mj. řešila otázka shodnosti podmínek při vyšetřovacím pokusu a totožnost místa jeho provedení s místem spáchání trestného činu. Této otázce se bude blíže věnovat kapitola 8 této práce, zde můžeme

4.1. Úvahy *de lege ferenda*

Jak bylo uvedeno v předchozím bodě této kapitoly, byť je bezesporu legislativní zakotvení vyšetřovacího pokusu krokem vpřed, je zde prostor ještě pro další úpravu výsledného textu příslušného ustanovení, které by více reflektovalo podstatu a specifiku této kriminalisticko-

⁷⁷ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

⁷⁸ Více viz bod 4.1. této práce.

⁷⁹ Redakce EPRAVO. *Vládu čeká velká novela trestního řádu a novela vysilacího zákona*. [online, cit. 12.04. 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vladu-ceka-velka-novela-trestniho-radu-a-novela-vysilacihozakona-355.html?mail>

⁸⁰ A dále také dalších, dnes zvláštních způsobů dokazování, jmenovitě konfrontace, rekonstrukce, rekognice a prověrka na místě.

⁸¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁸² Viz např. str. 19.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 8 T 194/99

taktické metody. Níže jsou nejprve uvedeny návrhy de lege ferenda, které ve své monografii uvádí Z. Konrád, dále též mé vlastní úvahy. Konrád dává dva následující návrhy de lege ferenda „na úpravu ustanovení § 104c odst. 1. trestního řádu:

§104c

Vyšetřovací pokus

- 1) Vyšetřovací pokus se koná, mají-li být **prováděním pokusů** v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny skutečnosti nové.

anebo

§ 104c

Vyšetřovací pokus

- 1) Vyšetřovací pokus se koná, **pokud vznikne pochybnost o možnosti nebo nemožnosti existence nějaké skutečnosti, události nebo jevu důležitého pro trestní řízení.**⁸⁴

Argumentuje zde, že zákonodárci při tvorbě nového samostatného ustanovení vycházeli z ustanovení §113 odst. 1 trestního řádu a §104c odst. 1 tak hovoří o pouhém *pozorování* a dostatečně tak nereflektuje pokusnou činnost, která je podstatou vyšetřovacího pokusu. Smyslem návrhu dle Konráda je to, že by přesnější právní úprava mohla zamezit záměně vyšetřovacího pokusu za rekonstrukci nebo prověrku na místě.⁸⁵ Já si dovoluji na tuto úpravu navázat jejich jakousi syntézou, jelikož z výše uvedenými poznatky souhlasím (viz str. 22). Dle mého by nové znění odst. 1 mohlo být následující:

§104c

Vyšetřovací pokus

- 1) Vyšetřovací pokus se koná, **vznikne-li pochybnost o možnosti nebo nemožnosti existence nějaké skutečnosti, události nebo jevu důležitého pro trestní řízení, a to prováděním pokusů ve shodných, uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách.**

⁸⁴ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 54

⁸⁵ Ibid.

Jak je dále podrobněji uvedeno v rámci kapitoly 6, zákonná úprava současně v §104c odst. 4 trestního řádu řeší zásadu dobrovolnosti, resp. zákaz donucování. Dle mého názoru by nebylo na škodu konkrétněji tuto zásadu v daném odstavci specifikovat, aby nemohly vzniknout pochybnosti o jejím rozsahu. Čtvrtý odstavec daného ustanovení by z mého pohledu mohl znít následovně:

§104c

Vyšetřovací pokus

- 4) K úkonům, které souvisí s vyšetřovacím pokusem, **tedy mu bezprostředně předcházejí nebo jsou prováděny v jeho průběhu**, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, žádným způsobem donucován, **a to ani k aktivní, ani pasivní účasti na nich.**

4.2. Rekodifikace trestního řádu

V současnosti probíhají přípravy na komplexní rekodifikaci trestního řádu. Ministerstvo spravedlnosti již v roce 2014 v tomto ohledu ustavilo Komisi pro nový trestní řád, a to pod vedením prof. JUDr. Pavla Šámala, Ph.D, nicméně komise má zástupce napříč profesemi (zástupci ministerstva vnitra, Policie ČR, advokátů, soudců a státních zástupců), aby byly zastoupeny různé názory na trestní řízení. V současnosti je veřejně dostupná verze návrhu nového trestního řádu ze dne 14. 10. 2022.⁸⁶

Co se týče sepsání protokolu, kdy současné ustanovení §55 odst. 1 a 3 stanoví obecné náležitosti pro protokolaci vyšetřovacího pokusu, dle návrhu nového trestního řádu by se odstranila specifika pro vyšetřovací pokus a ostatní zvláštní způsoby dokazování z výše zmíněného třetího odstavce. Vznikla by nová ustanovení o specifikách protokolace (Oddíl 2 – Zvláštní ustanovení o protokolaci v rámci nové hlavy III – Úkony trestního řízení), přičemž v navrhovaném znění §14, společném pro vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě, se stanoví stejná specifika, která je současně ve výše uvedeném §55 odst. 3 trestního řádu, a to s jednou výjimkou, a sice že je zde dovětek, že pokud se fotografie či náčrty pořízené při vyšetřovacím pokusu nemohou připojit k protokolu, uvede se v něm, kde jsou uloženy. Toto současně doporučuje pokyn policejního

⁸⁶ Online dostupný z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

prezidenta v čl. 82 odst. 4.⁸⁷ Uvedení tohoto dovětku do aktu vyšší právní síly je z mého pohledu bezesporu vítané.

V rámci nové hlavy IV – Dokazování, má dle návrhu vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě svůj samostatný díl (díl 8). V navrhovaném znění §46, vztahujícímu se pouze na vyšetřovací pokus, se:

- v rámci odst. 1 mění slovo „skutečnosti“ na „informace“, obsah ustanovení je jinak beze změn,
- v rámci odst. 2 se dodává, že vyšetřovací pokus provádí orgán činný v trestním řízení, dále se část „osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka“ mění na „osobě, se kterou má být proveden vyšetřovací pokus“,
- v rámci odst. 3 se přidává nová možnost nepřibrat v rámci vyšetřovacího pokusu konaném v přípravném řízení nezúčastněnou osobu, a to za předpokladu, že je o něm pořizován obrazový a zvukový záznam. Současně se mění formulace u „osoby mladší než osmnáct let“ na „dítě“, což zřejmě plyne z formulace Úmluvy o právech dítěte.
- znění odst. 4 zůstává beze změny.

Dle mého názoru lze především uvítat úpravu odst. 3. Moderní technologie od novely v roce 2001 opět pokročily a technika se stává dostupnější. Současně je běžnou praxí, že se minimálně fotografický záznam vyšetřovacích pokusů standardně pořizuje. Pokud bude průběh vyšetřovacího pokusu zaznamenán na videokameru, poslouží jako vhodný prostředek proti případným námitkám neobjektivnosti pokusu. Současně lze říci, že takový záznam poskytuje ještě objektivnější obraz provedení vyšetřovacího pokusu než kterákoliv nezúčastněná osoba.

Vzhledem k výše uvedenému lze ovšem konstatovat, že se v návrhu na nový trestní řád vyšetřovací pokus nedočkává významné rekodifikace. Text návrhu se samozřejmě může, a pravděpodobně se

⁸⁷ Čl. 82 odst. 4 závazného pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení [online, cit. 13. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

tak stane, ještě změnit. Dle Muláka je také možné, že se Ministerstvo spravedlnosti rozhodne vydat cestou pouze rozsáhlejší novely současného trestního řádu, obdobně jako tomu bylo v roce 2001.⁸⁸

⁸⁸ MATOUŠKOVÁ, A. *Rozhovor: Pět otázek pro Jiřího Muláka*. Právní prostor. [online, cit. 24. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-pet-otazek-pro-jiriho-mulaka>

5 Porovnání vyšetřovacího pokusu s vybranými vyšetřovacími úkony

Jak bylo řečeno v rámci předchozí kapitoly, současná právní úprava už samostatně rozlišuje vybrané vyšetřovací úkony jako zvláštní způsoby dokazování, jejichž jednotlivá specifika byla různými autory před legislativním zakotvením vnímána odlišně. Je zde tedy na místě, a to nejen z hlediska zákonné díkce, provést porovnání podstaty vyšetřovacího pokusu s dalšími vybranými vyšetřovacími úkony.

Ještě před rozebrání konkrétních specifík by bylo dle mého názoru vhodné stanovit znaky společné všem dále probíraným kriminalisticko-taktickým metodám. Předně je nutno konstatovat, že do současného znění jejich právní úpravy byly všechny, jako samostatné vyšetřovací úkony, implementovány novelizačním zákonem č. 265/2001 Sb., a to do třetího oddílu hlavy páté, označené jako „zvláštní způsoby dokazování“. Mezi další společný znak můžeme zařadit jejich jistou procesní náročnost. Zákonná úprava všech institutů dala velkou váhu i těm nejmenším procesním nedostatkům, které může obhájce či státní zástupce odhalit, a tím zavdat jejich případné nemožnosti využití coby důkazního prostředku v daném trestním řízení. S tím se pojí i příprava na realizaci těchto metod, jakož i dokumentace jejich průběhu, a vyhodnocení jejich výsledku. Společné mají tedy i to, že můžeme rozlišovat jejich dělení na (podstatou) stejné fáze. Pokud hovoříme o *dokumentaci*, je zapotřebí zmínit další společný znak, a to náležitá protokolace postupu těchto metod, resp. dokumentace, jež obligatorně probíhá formou vyhotovení protokolu. Protokolu se dále věnuje desátá kapitola této práce, na tomto místě ale můžeme zmínit, že protokol pro všechny metody vychází z obecného ustanovení §55 odst. 1 trestního řádu ve spojení aditivními náležitostmi dle odst. 3 stejného ustanovení. Nutno dodat, že ony další náležitosti jsou pro vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě totožné. Dále též účastníci, v praxi tedy nejčastěji obhájce, mohou v průběhu všech těchto úkonů podávat námitky, které se obligatorně zanesou do protokolu. Společná je všem metodám též zásada jediného vedoucího, který daný úkon řídí.

Z obecnějšího, teoretického, hlediska lze uvést, že všechny instituty jsou kriminalisticko-taktickými metodami a současně trestně-procesními úkony, kde má jejich aplikace význam jak z hlediska získávání nových důkazů, tak z prověřování těch dosud zjištěných, byť u každého úkonu v jiném poměru.

Co se týče daných komparací, jako první bude v rámci této kapitoly od vyšetřovacího pokusu odlišena rekonstrukce, jako jeden pro tehdejší autory obtížněji rozlišitelný institut. Dále budou rozebrány odlišnosti od prověrky na místě, rekognice a závěrem též od konfrontace. Smyslem je zde tedy postupovat od nejpodobnějšího institutu po nejvzdáleněji podobný, a to dle názoru autora této práce.

5.1. Vyšetřovací pokus a rekonstrukce

Z pohledu před legislativním zakotvením obou kriminalisticko-taktických metod jako samostatných vyšetřovacích úkonů v rámci trestního řádu lze konstatovat, že podstaty rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu se v praxi značně prolínaly, což podpořila tehdejší absence jejich bližšího teoretického rozpracování. V roce 1953 například vychází článek J. Görnera, který hovoří o tom, že redakce Knihovny SNB obdržela žádost o vydání stanoviska ohledně rozdílu mezi oběma instituty.⁸⁹ Görner v rámci tohoto článku jednak uvádí, že vyšetřovací pokus se uplatní při ohledání místa činu, pokud „si situace vyžaduje prověřit určitou okolnost nebo jev, o nichž svědek, či pachatel vypovídal, nebo jev, o kterém vyšetřující orgán – na základě logické úvahy – se domnívá, že na místě činu musel proběhnout.“⁹⁰ Jako rozdílný znak rekonstrukce uvádí její cíl: „úkolem rekonstrukce jest prověřiti, zda výsledky vyšetřování odpovídají průběhu skutečné události v jejím celku, souvislém zřetězení jednotlivých již dříve prověřených neb současně prověřovaných okolností a jevů.“⁹¹ Görner zde tedy evidentně omezuje rekonstrukci na rekonstrukci trestného činu, tedy pouze na specifickou metodu kriminalistické praxe.

V současnosti se rozdíl mezi oběma metodami vnímá snadněji. Již ze samotné dikce zákona lze spatřit mezi rekonstrukcí, jako specifickou metodou kriminalistické praxe, tj. rekonstrukcí trestného činu, a vyšetřovacím pokusem rozdíl. Zatímco vyšetřovací pokus se koná „Mají-li být pozorování v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti“⁹², tak rekonstrukce se koná „Má-li být obnovením situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, nebo které

⁸⁹ GÖRNER, J. *Vyšetřovací pokus a rekonstrukce*. Knihovna SNB pro kriminalistiku. 1953, svazek 3, s. 82.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² §104c odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného, nebo svědka, (...).“⁹³

Hlavním účelem rekonstrukce je tedy obnovit/rekonstruovat kriminalisticky/trestně-právně relevantní jev či událost, ale i materiálních objektů, jež byly zničeny, a tento porovnávat s popisem podezřelého či svědka, a tím vyvozovat trestně-právně relevantní závěry. Podstata dle Konráda spočívá ve vytváření „analogických objektů (modelů), které v procesu poznání mohou zastupovat již zaniklý, nebo zdevastovaný originál.“⁹⁴ Rekonstrukce může být provedena jako samostatný vyšetřovací úkon, nebo jako součást jiných úkonů, a to například i právě v rámci vyšetřovacího pokusu. Zde můžeme vnímat možnou subsidiaritu tohoto úkonu, kdy je v rámci provádění vyšetřovacího pokusu nutné nějaký jev, činnost, ale i materiální, již zaniklou, věc rekonstruovat.

V kontextu zákonné úpravy je nutno dodat, že i ona spadá v daných úkonech jistou podobnost. To usuzují z §104d odst. 3 trestního řádu, který stanoví, že: „na postup při rekonstrukci trestného činu se přiměřeně užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu.“

Rozdíl mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem lze tedy dle mého názoru spatřit především v oné pokusné činnosti. Oproti vyšetřovacímu pokusu není u rekonstrukce žádoucí její opakování.

5.2. Vyšetřovací pokus a prověrka na místě

Prověrka na místě ve smyslu současného znění ustanovení §104e trestního řádu se koná, „je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.“⁹⁵ Spolu s rekonstrukcí se jedná o druhý úkon, na který se přiměřeně užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu.⁹⁶ Jak plyne z výše uvedené legislativní citace, prověrka na místě dodnes představuje jakési navázání na výsledky obviněného či svědka, s cílem ověřit jejich výpověď, a to na konkrétním místě. Tímto místem

⁹³ §104d odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹⁴ KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 59

⁹⁵ §104e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹⁶ *Ibid.*, odst. 2.

může být místo, kde se stal trestný čin, místo, kde proběhly určité, pro daný čin relevantní, události, kde svědek vnímal událost atp. Tato kriminalisticko-taktická metoda má svůj účel v trestním řízení především proto, že ke skutečnému poznání trestného činu nestačí např. doznání podezřelého, a výpovědi je často vhodné ověřit a porovnat s faktickou situací na daném místě. Kromě ověření věrohodnosti výpovědi lze prověrku na místě též uplatnit při prověřování dílčích skutečností, které napomáhají vytvoření ucelené představy o tom, jak se daný trestný čin stal. Příkladem může být, že obviněný/podezřelý na místě činu ukáže, kam schoval vražednou zbraň, jakým způsobem přemístil tělo, nebo označí přesnou lokaci místa, kde tělo zakopal. Iniciativu v tomto případě má především ta osoba, jejíž výpověď se ověřuje, vedoucí vyšetřovatel však je u úkonu též aktivní a spolu s technickými pracovníky zajišťuje ohledání míst označených v rámci prověrky.

Pokud kriticky nahlédneme na doslovné znění zákona, lze konstatovat, že prověrka na místě mnohem častěji slouží právě k *upřesnění* údajů důležitých pro trestní řízení než k jejich doplnění o nové skutečnosti. Vyslychané osoby samozřejmě často vědomě uvádí nepravdivé informace, ale i nevědomě, např. v důsledku většího uplynulého časového rozmezí, může docházet ke zkreslení informací nebo neúplnosti výpovědi.

Prvním rozdílem oproti vyšetřovacímu pokusu je povinná osobní účast podezřelého, obviněného nebo svědka na daném úkonu. Z logického hlediska nelze jinak prověrku výpovědi na místě uskutečnit, a osoba, jejíž výpověď se ověřuje, je v tomto nezastupitelná. Nutno dodat, že účast této osoby musí být dobrovolná, a i během úkonu může osoba odmítnout svou další aktivní účast. V tomto případě se prověrka na místě bezodkladně ukončí.⁹⁷

Druhým rozdílem je poté onen experimentální prvek, který prověřce (výpovědi) na místě chybí. Za další odlišnost můžeme považovat i jistou podmíněnost uskutečnění prověrky na místě, a to právě předchozím výsledkem a získání dobrovolného souhlasu této dříve vyslechnuté osoby.

⁹⁷ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 79

5.3. Vyšetřovací pokus a rekognice

Zákonnou úpravu rekognice, a to spolu s konfrontací, můžeme naléznout již v původním znění trestního řádu z roku 1961. Rekognice byla konkrétně upravena v §93 odst. 2 a v §103 trestního řádu, přičemž toto zařazení dalo jasně najevo, že zákonodárci ji tehdy považovali za zvláštní formu výslechu. Dle tehdejšího znění ustanovení §93 spočívá rekognice v následujícím: „má-li se výslechem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve se obviněný, aby ji popsal; teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami nebo několika věcmi téhož druhu.“⁹⁸ Dnes je rekognice upravena samostatně v rámci §104b, kde je tato metoda rozebrána mnohem podrobněji. Smysl a účel institutu ovšem zůstává neměnný. Pokud je třeba ztotožnit určitou osobu nebo věc a zároveň existuje osoba, která danou věc či osobu vnímala svými smysly, a která může danou osobou znovu poznat. Znovupoznáním přitom označujeme psychofyzilogické procesy probíhající v mozku člověka, umožňující zapamatovat si vnímaný objekt, jeho následné vybavení a srovnání s předváděným objektem v rámci rekognice.⁹⁹ Již zde tedy můžeme rozeznat první odlišnost, spočívající v rozdílném cíli a obsahu těchto metod.

I tyto dva vyšetřovací úkony mají mnoho společného, což v minulosti též přispělo k tomu, že se občas v praxi i teorii zaměňovaly nebo nedostatečně rozlišovaly.¹⁰⁰ Prerad ve své publikaci z roku 1972 uvádí, že společným znakem může být skutečnost, že i rekognice se může v některých případech provádět v rekonstruované situaci nebo podmínkách, jež má bezesporu pokusný prvek.¹⁰¹ Jak sám dodává, tento pokusný prvek ale nemůžeme brát similární znak těchto vyšetřovacích úkonů, neboť u rekognice nepředstavuje její podstatu, nýbrž pouze nutný krok pro dosažení podmínky objektivnosti.¹⁰² Prvek pokusné, opakující se činnosti je naopak prvkem, který tyto instituty rozlišuje. Rekognice je totiž vázána zásadou neopakovatelnosti. Pokud osoba již jednou v rámci rekognice ztotožňovaný objekt identifikovala, nelze rekognici pro účely dokazování v trestním řízení opakovat. Důvodem je to, že v rámci rekognice se vytváří nová

⁹⁸ §93 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 12. 2001.

⁹⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 345

¹⁰⁰ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 24

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

paměťová stopa, která může poznávací osobu sugestivně ovlivnit.¹⁰³ K tomuto nutno dodat, že opakovatelnost úkonu je přípustná v případě, že nastane situace, kdy poznávací osoba záměrně nechce označit totožnost objektu, byť její známa.¹⁰⁴ Konrád k tomuto doplňuje, že je též možné k opakování přistoupit za situace, že rekognice byla původně provedena za „horších podmínek, než byly podmínky vnímání ztotožňovaného objektu“¹⁰⁵ nebo v případě, že „poznávací svědek se dodatečně přiznal, že ze strachu neoznačil ztotožňovanou osobu ač byla mezi předváděnými osobami.“¹⁰⁶ Problematika rekognice jako neopakovatelného úkonu je mnohem komplexnější. Zajímavě k tomuto tématu ve svém článku v Trestněprávní revue hovoří Lenka Staňková, když uvádí: „zákon však tyto typy rekognice nepamatuje, proto se domnívám, že opakované provedení takové rekognice by bylo napadnutelné, neboť poznávající osoba byla (v rozporu s §104a odst. 2 trestního řádu) poznávané osobě předem ukázána.“¹⁰⁷ Autorka v článku sice použila špatný odkaz na zákonnou úpravu, s jejími závěry lze ale souhlasit.

Jak bylo uvedeno výše, metody mají společné prvky. Dle znění současné právní úpravy můžeme například tvrdit, že společné má rekognice s vyšetřovacím pokusem to, že je k jejímu provedení vždy nutno přibrat alespoň jednu osobu, která není na věci zúčastněna, a to pro zajištění objektivnosti.¹⁰⁸

5.4. Vyšetřovací pokus a konfrontace

Konfrontace spočívá v „současném výslechu dvou již dříve vyslechnutých osob, o okolnostech, které byly předmětem jejich předešlého výslechu, v případě, že se v jejich výpovědích vyskytly

¹⁰³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 346

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ KONRÁD, Z.: *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9, s. 36

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ STAŇKOVÁ, L. *Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon*. Trestněprávní revue 4/2017, s. 79. Beck-online [online, cit. 27. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembg5pxi4s7grpxgxzxhe&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>

¹⁰⁸ §104b odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

vážné rozpory, které nelze odstranit jiným způsobem“.¹⁰⁹ Zákonná úprava v §104a odst. 1 toto formuluje tak, že jsou si osoby postaveny „tváří v tvář“.¹¹⁰ Smyslem konfrontace ale není pouze vyjasnění možných rozporů mezi již uskutečněnými výpověďmi, může jím být i získání nových důkazů. Podstatou konfrontace jako vyšetřovacího úkonu je silné psychologické působení na osoby, které jsou konfrontovány.¹¹¹

Společně s rekognicí a prověrkou na místě je podmínkou realizace konfrontace předchozí výslech osob, jež mají být konfrontaci podrobeny. Přesto ale lze konstatovat, a to komparací nynější právní úpravy v §104a trestního řádu, a úpravou původní dle §94 a §103 trestního řádu, že zákonodárce upustil od vnímání konfrontace jako zvláštního druhu výslechu a konfrontace tak dnes představuje procesní úkon, který je vnímán samostatně.

Jak již bylo uvedeno v úvodu k této kapitole, v rámci úkonů, které v současnosti označujeme jako zvláštní způsoby dokazování, jsou si dle mého názoru konfrontace a vyšetřovací pokus nejvzdálenější. Kromě obecnějších shodných prvků, které též byly specifikovány v úvodu této kapitoly, nespátrují žádné další shodné znaky těchto metod.

¹⁰⁹ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 262 (překlad vlastní).

¹¹⁰ §104a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹¹¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 338

6 Účastníci vyšetřovacího pokusu

U vyšetřovacího pokusu rozlišujeme několik typů jeho účastníků. Účastníky lze řadit do několika skupin podle úlohy, kterou v průběhu vyšetřovacího pokusu plní. Literatura přitom tradičně rozlišuje účastníky přímé, nepřímé a takzvané pomocné osoby.¹¹² Po tomto vzoru budou řazeny následující podkapitoly. V této kapitole budou rozebrány jednak obecné znaky každé z těchto vyjmenovaných skupin, otázka jejich povinného zapojení, zastupitelnosti a principu dobrovolnosti. V rámci tohoto rozdělení bude komparována otázka účastníků z dob před legislativní reglementací vyšetřovacího pokusu do trestního řádu jako samostatného vyšetřovacího úkonu v rámci zvláštního způsobu dokazování, a po ní.

Trestní řád neobsahuje ustanovení, které by stanovovalo účastníky, resp. subjekty, vyšetřovacího pokusu. Zákon pouze říká, za jakých podmínek se k vyšetřovacímu pokusu přiberou osoby jako znalec, podezřelý, nebo svědek, a to v §104c odst. 3 trestního řádu. Neodpovídá pak na bližší otázky personálního zajištění vyšetřovacího pokynu, když dále neříká, kdo vyšetřovací pokus vede, nebo kdo může jeho provedení iniciovat. Právní teorie nicméně za subjekt považuje především orgán činný v trestním řízení. Pod tímto pojmem dle §12 odst. 1 trestního řádu rozumíme soud, státního zástupce a policejní orgán. Právě poslední zmiňovaný má nejčastěji v praxi roli organizátora. Tyto orgány mají iniciativu k zahájení vyšetřovacího pokusu. V tomto ohledu je nutné zmínit, že navrhnout provedení vyšetřovacího pokusu může i obviněný/obžalovaný prostřednictvím svého obhájce.

Před podrobnější zákonnou úpravou vyšetřovacího pokusu již Vladimír Prerad ve své publikaci z roku 1972 zkoumal jeho obligatorní účastníky. Uvádí, že „subjektem vyšetřovacího experimentu je vyšetřovatel (orgán vyhledávání), prokurátor, obhájce (...), fakultativně též osoba, proti níž se vede trestní řízení, a poškozený, případně zúčastněná osoba.“¹¹³ Dle něj je hlavní osobou provádějící vyšetřovací *experiment* vyšetřovatel, který sám potřebuje „pomocníky“.¹¹⁴ Tyto

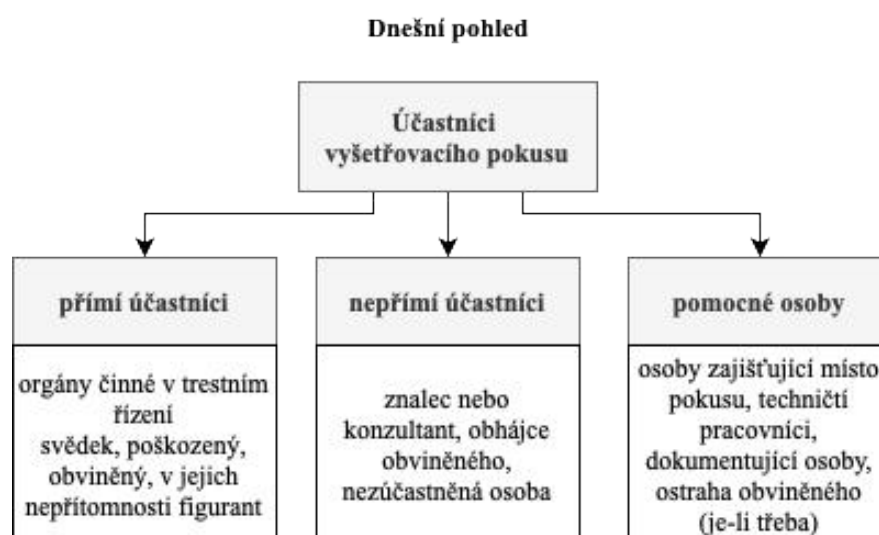
¹¹² Např. MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 357; KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 102

¹¹³ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 73

¹¹⁴ *Ibid*, s. 78.

pomocníky dělí Prerad na osoby na věci nezúčastněné, kteří vystupují pouze jako svědci experimentu zajišťující jeho objektivitu, a osoby pomocné, které zaměňují při experimentu osoby, jejichž výpovědi mají být prověřovány, v případě, že se tyto osoby odmítnou experimentu zúčastnit.¹¹⁵ Odděleně pak od nezúčastněných osob řadí dále specialisty, kteří se k provedení přibírají s ohledem na složitost experimentu. Dodává, že se ovšem nejedná o znalce ustanoveného ve smyslu tehdejšího §105 trestního řádu, ale specialistu-konzultanta.¹¹⁶ V této návaznosti v rámci článku z roku 1997 uvádí dále účastníky, kteří se dle proběhnuvší statistické analýzy pokusu obvykle účastní, když uvádí, „účastníky pokusu jsou, vedle vyšetřovatele, obvykle obviněný, svědek (poškozený), obhájce, příp. státní zástupce. Vedle nich je zpravidla potřebná účast dalších osob (s ohledem na charakter pokusu) jako soudních znalců, příp. specialistů a pomocných osob.“¹¹⁷

Rozdílné dělení lze graficky znázornit na následujících obrázcích:

Obrázek 2: Dnešní pohled na dělení účastníků¹¹⁸

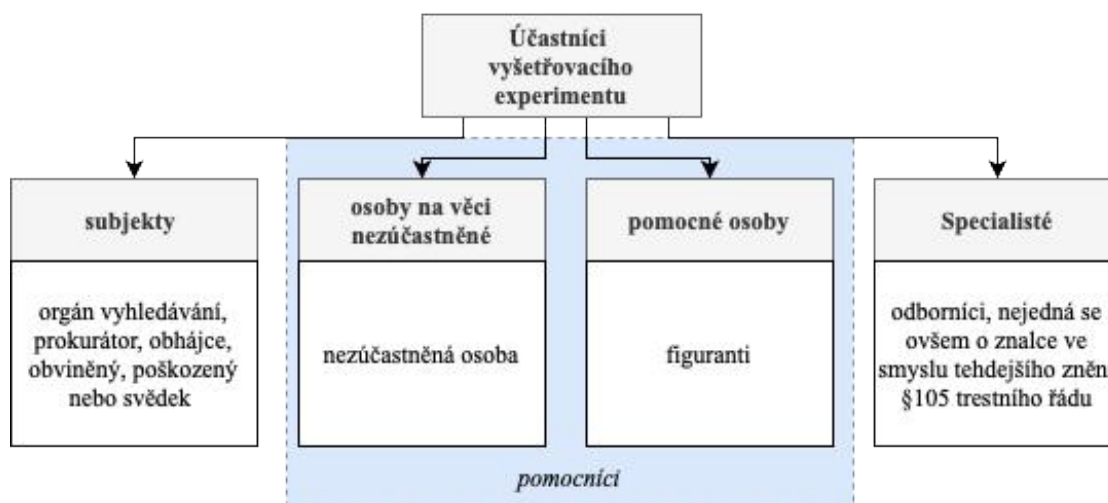
¹¹⁵ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 73

¹¹⁶ Ibid, s. 85.

¹¹⁷ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

¹¹⁸ Zdroj obrázku: Vlastní. Obsahově vychází z: MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 358

Pohled druhé poloviny minulého století

Obrázek 3: Dělení dle Vladimíra Prerada v roce 1972¹¹⁹

6.1. Účastníci přímí

Za přímé účastníky označujeme ty, kteří se přímo podílejí na jeho organizaci a provedení. Řadíme mezi ně orgány činné v trestním řízení, osoby, které přímo pokus provádějí, nebo osoby, na základě jejichž výpovědi či pokynů se pokus realizuje. Mezi ty řadíme především obviněného, svědka či poškozeného. V praxi vede vyšetřovací pokus nejčastěji policejní orgán, respektive vedoucí vyšetřovatel, který má celou realizaci vyšetřovacího pokusu na starosti, přičemž platí zásada *jediného vedoucího*.

Účast těch, na základě jejichž výpovědi či pokynů se pokus realizuje, je zpravidla dobrovolná. To je dáno i jejich možnou zastupitelností. Ne ve všech případech jsou ale tyto osoby zastupitelné. Jako příklad odborná literatura uvádí následující: „Nezastupitelné jsou tyto osoby pouze tehdy, jestliže předmětem experimentální prověrky jsou jejich subjektivní vlastnosti, které nelze poznávat prostřednictvím vlastností jiných osob“¹²⁰ Právě výše uvedené je třeba si spojit s ustanovením §104c odst. 2, které stanoví, že se k provedení vyšetřovacího pokusu mimo jiné nepřistoupí, jestliže je to vzhledem k osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo

¹¹⁹ Zdroj obrázku: Vlastní. Obsahově vychází z: PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 73-85

¹²⁰ MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 358

svědka nevhodné. V Komentáři k trestnímu řádu Šámal dodává následující: „především jestliže se tyto osoby v souladu se zákonem odmítly zúčastnit úkonů, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem a k nimž nesmí být donucovány (...), nebo hrozí-li ze strany těchto osob násilné, agresivní či jiné nevhodné jednání, kterým by mohly zmařit průběh vyšetřovacího pokusu, ohrozit jeho bezpečnost nebo negativně ovlivnit jeho důkazní hodnotu. U svědka pak může být takovou překážkou např. nutnost utajení jeho totožnosti z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 a § 102a odst. 1. Uvedené osoby znemožní provedení vyšetřovacího pokusu jen tehdy, nelze-li ho provést i bez jejich přítomnosti.“¹²¹

Tyto závěry potvrdil i Vrchní soud v Olomouci, a to svým rozsudkem ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 6 To 18/2006. Dovodil, že „provedení vyšetřovacího pokusu není, a to ani tehdy provádí-li se v řízení před soudem, podmíněno přítomností obviněného, a že neúčast obviněného na tomto úkonu, byť zapříčiněná pochybením orgánů činných v trestním řízení, nezpůsobuje procesní neúčinnost tohoto důkazu a nezakládá povinnost opakovat tento procesní úkon za přítomnosti obviněného“. Obviněný se totiž v odvolacím řízení domáhal opětovného provedení vyšetřovacího pokusu, jehož se neúčastnil. Vzhledem k tomu, že v době provedení vyšetřovacího pokusu se obviněný nacházel ve vazbě, bylo nutné jeho předvedení. K tomu ale v důsledku administrativní chyby nedošlo a on tak neměl možnost se vyšetřovacího pokusu zúčastnit.

Pokud zastupitelné osoby odmítnou svou účast, jsou dále přímými účastníky pokusné osoby a figuranti, přičemž je zapotřebí, aby tito *náhradníci* byli vybráni tak, aby jejich subjektivní, pro daný pokus relevantní, vlastnosti byly co nejbližší podobné těm, které má osoba, jež mají zastupovat. V praxi se bude nejčastěji jednat o věk, výšku a váhu, popřípadě fyzickou zdatnost osoby. Vedle osoby figuranta je možné vyšetřovací pokus provést též s pomocí umělých figurín. Ty se využívají především v případech, kdy by figurantovi při realizaci pokusu mohlo hrozit ublížení na zdraví.

¹²¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1594.

K otázce dobrovolné účasti na vyšetřovacím pokusu je třeba dále rozvést otázku případného donucení¹²². Analogicky ke znění §104c odst. 4 trestního řádu lze dovodit, že svědka, který není svědkem, jenž může odepřít výpověď ve smyslu §100 trestního řádu, nutit k účasti na vyšetřovacím pokusu lze. Toto ustanovení vzniklo v logickém důsledku toho, že se účast podezřelého, obviněného a svědka na vyšetřovacím pokusu řídí ustanoveními platnými pro jejich výsledky.¹²³ Dle Šámala se jedná o zákaz donucení jak z aktivního, tak pasivního hlediska. „Podezřelého, obviněného, poškozeného a svědka, který má právo odepřít výpověď, není možné donucovat k jakémukoli úkonu, který souvisí s vyšetřovacím pokusem, tedy jak k tomu, aby se dostavili k provedení tohoto procesního úkonu, tak ani k samotné – třeba i pasivní – účasti na něm.“¹²⁴ Dle mého názoru si ale ustanovení §104c odst. 4 lze vykládat i jinak. Otázku *úkonů souvisejících s vyšetřovacím pokusem* lze vnímat i jako dílčí úkony, které jsou během pokusu prováděny v souvislosti s jeho stanoveným cílem. Zákaz donucení by se tak mohl vztahovat pouze na aktivní participaci na provedení pokusu, nikoliv na pasivní účast spočívající v jeho pozorování. Nutno ovšem dodat, že pasivní účast takové osoby by dle mého příliš nepřispěla ke snadnějšímu naplnění cíle vyšetřovacího pokusu a nutit takovou osobu by tedy bylo neúčelné. Tato participace by ovšem mohla být zajímavá a prospěšná, pokud by během pokusu došlo například ke svévolnému doznání podezřelého, a to tím, jak by reagoval na provádění vyšetřovacího pokusu.

Před novelizací trestního řádu v roce 2002 se k otázce donucení k účasti na vyšetřovacím pokusu přistupovalo odlišně než nyní. Prerad ve svém článku z roku 1997 uvádí, že osoby nelze nutit k aktivní účasti na vyšetřovacím pokusu, lze je ale nutit k účasti pasivní.¹²⁵ Obdobně se problematikou zabývá i ve své monografii z roku 1972.¹²⁶

Pokud se vyšetřovacího pokusu účastní osoba mladší 18 let, je nutné dbát na šetrné provedení vyšetřovacího pokusu s ohledem na možný psychický vliv na tuto osobu, a též učinit případné kroky nezbytné s ohledem na duševní a mravní vývoj této osoby. Dle §104c odst. 3 trestního řádu

¹²² Donucením rozumíme pořádkovou pokutu dle §66 trestního řádu, a dále předvolání a předvedení dle §90 a §98 trestního řádu.

¹²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1594.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 27. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

¹²⁶ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972. 197 s., s. 74

se přiměřeně aplikuje ustanovení §102, které se zabývá otázkou specifik provedení výsledku u takové osoby. K vyšetřovacímu pokusu je třeba přibrat též orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), též se mohou zúčastnit i rodiče této osoby, pokud je to s ohledem na účel vhodnější. Dle Šámala mohou i takto přibrané osoby navrhnout „odložení vyšetřovacího pokusu na pozdější dobu nebo v době jeho provádění navrhnout přerušeni nebo ukončení vyšetřovacího pokusu, pokud by jeho provedení nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav zúčastněné osoby mladší než 18 let; nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví“¹²⁷ Nutno tedy dodat, že přiměřenost aplikace §102 spočívá spíše v tom, že se dané ustanovení použije ve své podstatě v celém rozsahu.

Pokud bychom chtěli účastníky vyšetřovacího pokusu ve světle výše uvedeného snížit na minimum, u kterého je pokus možné realizovat, došli bychom k závěru, že by teoreticky byl realizovatelný za přítomnosti tří osob, a to vedoucího vyšetřovatele, který by zároveň plnil roli dokumentujícího, figuranta, který by na základě pokynů vedoucího vyšetřovatele pokus realizoval, a nezúčastněné osoby ve smyslu §104c odst. 3 trestního řádu, která svou účastí by objektivizovala závěry zjištěné v rámci tohoto pokusu. V praxi je samozřejmě k realizaci vyšetřovacího pokusu potřeba většího počtu osob, a to jak s ohledem na náročnost jeho provedení, na zajištění místa a řádnou dokumentaci.

6.2. Nepřímí účastníci

Vedle přímých účastníků rozlišujeme dále účastníky nepřímé. Za ty označujeme osoby „které se účastní experimentu za účelem odborných konzultací (znalci a jiní odborníci) nebo za účelem verifikace objektivnosti a zákonnosti postupu při provádění experimentu (např. nezúčastněná osoba, obhájce obviněného atp.)“¹²⁸ Je-li třeba s ohledem na cíl vyšetřovacího pokusu odborného názoru, je k němu přizván znalec. Kromě znalce může být též nepřímým účastníkem odborný konzultant ve smyslu §157 odst. 3 trestního řádu, kde je mj. uvedeno: „V závažných a skutkově složitých věcech může státní zástupce nebo policejní orgán využít odborné pomoci konzultanta,

¹²⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1593

¹²⁸ MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 358

který má znalost ze speciálního oboru.“¹²⁹ Tento však ve světle uvedeného ustanovení nesmí úkonu nijak zasahovat. Takovému konzultantovi náleží, obdobně jako znalci, odměna.¹³⁰ Na rozdíl od osoby obviněného, či svědka který nemůže odepřít výpověď, lze znalce, a stejně tak odborného konzultanta, k účasti na vyšetřovacím pokusu donucovat, resp. tyto osoby nemohou účast na něm odmítnout.

Nezúčastněnou osobou může být například i příslušník obecní policie, a to za předpokladu, že se nepodílel na prvotních úkonech v rámci objasňování trestného činu, v jehož návaznosti se vyšetřovací pokus provádí (zajištění podezřelého na místě atp.). Tato osoba by pak byla bez konkrétního vztahu k orgánům činných v trestním řízení a mohly by vykonávat svou funkci, kterou je objektivizace vyšetřovacího pokusu jako procesního úkonu.¹³¹ Dle Šimovčeka je zde obecně doporučováno zohlednit bezúhonnost vybrané nezúčastněné osoby.¹³²

6.3. Pomocné osoby

Mezi pomocné osoby řadíme ty, kteří zajišťují ostrahu obviněného při tzv. vazebním vyšetřování.¹³³ To je samozřejmě za případu, že daná osoba je na vyšetřovacím pokusu zúčastněna. Dále osoby, které zajišťují místo, kde probíhá vyšetřovací pokus. Pokud vyšetřovací pokus probíhá na veřejně dostupném místě, v praxi často např. na pozemních komunikacích, je třeba místo zajistit proti vniknutí vnějších osob, a to za pomoci příslušníků policejního sboru. Zajištění místa je myšleno i z bezpečnostního hlediska. V praxi je u některých vyšetřovacích pokusů, u kterých hrozí účastněným osobám možná újma na zdraví, např. pokud je během nich něco zapalováno (viz případ 1 v rámci praktické části této práce), bezpečnost zajišťována pomocí příslušníků hasičského sboru. Dále jsou pomocnými osobami osoby zajišťující dokumentaci vyšetřovacího pokusu. V současnosti je již běžnou praxí fotodokumentace a často též souběžná videodokumentace. Jako prostředek dokumentování je též možné využít náčrt situačního plánu, což v praxi není tak běžné.

¹²⁹ §157 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹³⁰ Ibid, odst. 4.

¹³¹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, s. 149

¹³² ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 287

¹³³ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3, s. 279

Dokumentace vyšetřovacího pokusu je obligatorní součástí jeho protokolu, a to ve smyslu §55 odst. 3 trestního řádu. Dle tohoto ustanovení lze od dokumentace upustit pouze v případě, že by to vylučovaly „okolnosti případu“.

Zákonnou úpravu v tomto ohledu dále rozvádí interní pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, když uvádí, že „policejní orgán zpravidla prostřednictvím vedoucího pracovníka zabezpečí přítomnost potřebného počtu policistů k zajištění místa a ke střežení obviněného, pokud je zadržen nebo ve vazbě, přítomnost nezúčastněné osoby a v případě potřeby lékaře či znalce“¹³⁴

¹³⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení [online, cit. 22. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

7 Příprava k provedení vyšetřovacího pokusu

Preciznímu provedení vyšetřovacího pokusu musí vždy předcházet náležitá příprava. Dle čl. 82 pokynů policejního prezidenta musí policejní orgán vyšetřovací pokus předem připravit a naplánovat.¹³⁵ Tuto přípravu můžeme rozdělit na tu před příjezdem na místo výkonu vyšetřovacího pokusu, a na tu, která probíhá po příjezdu na místo. Náročnost těchto dvou fází bude vždy v různém poměru v závislosti na konkrétních okolnostech spojených s vyšetřovacím pokusem. Zejména je tyto přípravné fáze vhodné rozdělovat, pokud je provedení vyšetřovacího pokusu náročné nejen z hlediska organizace, ale i například na materiálně-technické předpoklady, tj. pokud je například třeba zajistit figuranta, případně vyrobit figurínu, nebo je třeba rekonstruovat místo činu, či ho specificky upravit pro zajištění shodných podmínek.¹³⁶

Na přípravu poté navazuje samotné provedení vyšetřovacího pokusu, které se řídí kriminalistickými taktickými postupy, načež je samozřejmostí, že další, konečnou, obligatorní fází je vyhodnocení jeho výsledku. Procesní a časová náročnost přípravy bude záviset na daném typu vyšetřovacího pokusu. V tomto ohledu je třeba vzít v úvahu náročnost zajištění shodných podmínek, zda je třeba vyšetřovací pokus provést na určitém místě atp. Příprava by měla vždy vycházet z komplexní analýzy dosud shromážděných materiálů.¹³⁷

Ještě před přípravou na provedení vyšetřovacího pokusu je třeba si stanovit, zda nám tato metoda pomůže k dosažení cíle, který v rámci probíhajícího vyšetřování řešíme. Je zde třeba mít na paměti subsidiaritu vyšetřovacího pokusu jako procesního úkonu a důkazního prostředku. Dle §104c odst. 2 trestního řádu má být vyšetřovací pokus využito pouze tehdy, pokud jeho účelu nelze dosáhnout jinak. V úvahu zde přicházejí i ostatní procesní úkony, které dle trestního řádu řadíme mezi *zvláštní způsoby dokazování*, jako rekonstrukce, prověrka (výpovědi) na místě či prosté ohledání místa činu.

¹³⁵ Čl. 82 závazného pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení [online, cit. 23. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

¹³⁶ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 285

¹³⁷ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 102

7.1. Příprava před výjezdem na místo

Před příjezdem na místo je předně třeba si určit cíl vyšetřovacího pokusu. Konkrétní skutečnost, kterou chceme vyšetřovacím pokusem dokázat či vyvrátit. S ohledem na okolnosti případu si bude nutné vymezit účel experimentu a jak tohoto účelu může být dosaženo, resp. stanovení hypotézy, která bude experimentální činností prověřována.¹³⁸ Často se vyšetřovací pokus skládá z mnoha dílčích pokusů, je třeba si tedy určit jejich pořadí, obsah a způsob jejich provedení. Je samozřejmostí, že každý konkrétní vyšetřovací pokus má svá určitá specifika, kterým je třeba přípravu přizpůsobit. Níže v rámci tohoto bodu jsou vypsány základní, odbornou literaturou doporučené, tematické body, které je třeba vzít při přípravě v potaz.

S ohledem na konkrétní okolnosti je nutné si stanovit čas a místo vykonání experimentu, a to v návaznosti na zásadu shodnosti podmínek provedení experimentu s podmínkami posuzované události.¹³⁹ Doba provedení pokusu by měla odpovídat době provedení zkoumané události zejména například je-li tou dobou večer či noc, a zvláště pak u senzorických pokusů, kdy je zkoumáno, zda určitá osoba mohla z určitého místa něco pozorovat. S tímto souvisí i celkové zhodnocení meteorologických nebo akustických podmínek, je-li relevantní. V této souvislosti si, za předpokladu že vyšetřovací pokus provádí policejní orgán, musí vrchní vyšetřovatel posoudit, zda je třeba pokus provést na původním místě, kde došlo ke zkoumané události či zda nelze analogicky vytvořit shodné, pro konkrétní zkoumanou událost relevantní, místo provedení.

Velmi významný vliv na správné provedení vyšetřovacího pokusu má i výběr jeho účastníků. Zde je obecně doporučované, aby se vyšetřovacího pokusu zúčastnil pouze takový počet osob, který je nezbytný, aby se pokud možno zabránilo jeho chaotickému provedení, nebo aby naopak osoba, kterou bylo například náročné zajistit její přítomnost, ve výsledku nebyla přítomna vyšetřovacímu pokusu zbytečně.¹⁴⁰ Při odmítnutí účasti, na základě jejíž výpovědi má být vyšetřovací pokus proveden, je nutné zajistit substituující osoby, figuranty, případně figuríny. Figuríny by měly být ovšem použity jako zcela krajní prostředek, a to za předpokladu, že se nepodaří zajistit figuranta

¹³⁸ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 103

¹³⁹ K této, a dalším taktickým zásadám provedení vyšetřovacího pokusu, viz následující kapitole této práce.

¹⁴⁰ K tomuto viz více v kapitole 8.1. na straně 46.

se stejnými, pro účel experimentu relevantními, vlastnostmi, nebo v případě, že by bylo velké riziko toho, že by u mohlo figuranta dojít k újmě na zdraví. K tomuto nutno dodat, že figurantem může být, a u *nebezpečnějších* pokusů tomu tak bývá, i kaskadér.

Následně je třeba řešit otázku materiálního a technického zabezpečení provedení pokusu, zajištění např. dopravy na místo, případně převozu obviněného, nachází-li se ve vazbě. Musí se stanovit i případná organizační opatření k zajištění ochrany místa vyšetřovacího pokusu.¹⁴¹ V souvislosti s dokumentací je běžně třeba zajistit též fotoaparát nebo videokameru, případně kreslicí potřeby pro účely situačního plánu. Je nutné posoudit, zda je třeba pokus provést s originálními důkazní materiály, nebo postačí jejich substituty. Smyslem je originální důkazy nevyužívat v případě, že by hrozilo jejich poškození či zničení. V některých případech se ale může jevit obtížné vytvořit obdobnou věc, která bude mít stejné vlastnosti.

Co se týče přítomnosti obhájce obviněného, tento má právo být vyšetřovacímu pokusu přítomen, a to i kdyby byl prováděn před zahájením trestního stíhání.¹⁴² Co se týče tohoto práva, policejní orgán není povinen obhájci sdělovat celý svůj plán vyšetřování, ale na jeho žádost mu sděluje jednotlivé úkony, kterých se obhájce chce zúčastnit. Tyto může obhájce v žádosti specifikovat konkrétně, nebo i obecněji, například, že se chce zúčastnit výslechu všech svědků.¹⁴³ V souladu s §165 odst. 3 trestního řádu poté policejní orgán oznámí obhájci čas a místo konání vyšetřovacího úkonu.¹⁴⁴

7.2. Příprava po příjezdu na místo

Pokud jsou úspěšně zajištěny všechny potřebné materiální, personální a další požadavky, může se přejít ke druhé fázi přípravy, a to k té po příjezdu na místo konání vyšetřovacího pokusu.

¹⁴¹ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 285

¹⁴² §165 odst. 2 trestního řádu.

¹⁴³ RYŠTÁK, M. *Účast obhájce ve vyšetřování*. Trestněprávní revue 5/2016, s. 116. Beck-online [online, cit. 25. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgzpxi4s7gvpngxzrge3a&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search-facets>

¹⁴⁴ Ibid.

Zde je především nejprve třeba obhlédnout situaci na místě, a posoudit, zda na místě nedošlo k nečekaným podstatným změnám. V případě že ano, je vhodné provést rekonstrukci místa. Dle článku V. Prerada v rámci Bulletin Advokacie, bylo ve sledovaném vzorku vyšetřovacích pokusů 94,73 % z nich prováděno na původním místě trestného činu, a to bez rekonstrukce nebo s částečnou rekonstrukcí místa.¹⁴⁵

S ohledem na místo konání je často třeba ho uzavřít a zabezpečit proti vniknutí vnějších osob. Dále se doporučuje provést předběžnou konzultaci se znalci nebo konzultanty, pokud byli příbráni. Obecně je také, z pozice vedoucího,¹⁴⁶ třeba provést instruktáž všech účastníků, rozdat jim úkoly, které budou během vyšetřovacího pokusu plnit. Před započítím vyšetřovacího pokusu se též doporučuje vytvořit fotodokumentaci místa v původním stavu. Zejména má-li na tom vyšetřovací pokus něco změnit, či zda bylo třeba provést rekonstrukci místa.

Pokud vyšetřovací pokus probíhá za účastní obviněného nebo svědka, je třeba tyto osoby v souladu s jejich procesním postavením řádně poučit, což v současnosti vyplývá z ustanovení §104c odst. 3. Zde je možné zmínit, že i již dle dříve zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989¹⁴⁷, ze kterého před legislativním zakotvením vyšetřovacího pokusu vycházely povinné náležitosti pro jeho akceptaci jako důkazního prostředku v trestním řízení, se dovozovalo, že v případě, že vyšetřovací pokus bude probíhat za účasti obviněného, popřípadě svědka, je „nutno je před jeho zahájením poučit ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu o výsledku těchto osob.“ Prerad v této souvislosti v publikaci z roku 1972 uvádí, že realizaci vyšetřovacího *experimentu* předchází vydání usnesení o provedení vyšetřovacího experimentu.¹⁴⁸ Toto se do našeho současného právního řádu nepromítlo.

¹⁴⁵ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

¹⁴⁶ Zde je třeba připomenout zásadu jediného vedoucího.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989, sp. zn. 1 Tz 4/89.

¹⁴⁸ PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 106

8 Taktické zásady provedení vyšetřovacího pokusu

Aby bylo možné získat důkazu schopné a hodnověrné závěry v rámci vyhodnocení výsledku vyšetřovacího pokusu, získaného objektivní cestou, je třeba dodržet několik kriminalisticko-taktických zásad, které jsou obecně doporučované v návaznosti na povahu daného vyšetřovacího pokusu. Konrád a spolčníci rozlišují:

- „omezený počet účastníků vyšetřovacího pokusu,
- shodnost uměle vytvořených podmínek s podmínkami, za nichž došlo ke zkoumaném faktu, jevu nebo události,
- provádění pokusů cílevědomě měněných podmínkách,
- opakování stejnorodých pokusů,
- provádění pokusů v několika etapách.“¹⁴⁹

K tomuto dodává Šimovček, že konkrétním taktickým postupem je v tomto ohledu i „výběr účastníků experimentu a rozlišování stupně jejich informovanosti.“¹⁵⁰ Ta se částečně prolíná s prvně výše uvedenou, když je dále rozvedena v tom smyslu, že vyšetřovacího pokusu se účastní jen ty osoby, jejichž účast je nevyhnutelná, a dále že je třeba jednotlivé účastníky náležitě informovat a instruovat, aby tyto osoby správně plnily úlohy, jež jim byly svěřeny.¹⁵¹

Další praktická taktická doporučení uvádí již Prerad v roce 1972, přičemž vychází z poznatků L.E. Arockera a A. N. Vasiljeva. Uvádí především:

- „detailní výslech svědků a obviněných, jejichž výpovědi se prověřují nebo mají význam pro správné vytvoření situace experimentu,
- pečlivé prostudování protokolu ohledání, plánu a fotodokumentace místa činu.“¹⁵²

¹⁴⁹ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 104

¹⁵⁰ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 286

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s., s. 105

8.1. Omezený počet účastníků

Jak již bylo v rámci této práce zmíněno, osob, které se realizace vyšetřovacího pokusu zúčastní, by mělo být co nejméně je to možné. Je to z toho důvodu, že větší počet lidí může způsobit např. problémy při informovanosti jednotlivých účastníků, ztěžovat organizaci, nebo též může větší počet osob negativně ovlivňovat a rozptylovat osoby, které provádějí jednotlivé experimentální úkoly, potažmo znalce, nebo i samotného vedoucího. Zde dodávám zásadu jediného vedoucího, který jednotně řídí celý průběh vyšetřovacího pokusu a dohlíží na jeho řádnou dokumentaci.

Co se týče informovanosti jednotlivých účastníků, tyto je vždy třeba instruovat dle povahy jejich úkolu v rámci jednotlivých úkonů vyšetřovacího pokusu. Všechny osoby je třeba seznámit s hlavním cílem vyšetřovacího pokusu a figuranty, popřípadě pokud činnosti provádí obviněný nebo svědek, je třeba řádně instruovat. Případně účastnícího státního zástupce a obhájce obviněného je též třeba informovat např. o tom, kde se mohou nacházet během provádění experimentální činnosti. Dle Šimovčeka je ovšem třeba mít na paměti, že nadměrná informovanost může mít vliv na způsob vnímání a následně i na činnost těchto osob v průběhu experimentu a tím zkreslit je výsledky.¹⁵³ S tímto lze zajisté souhlasit, neboť si například dokážu představit situaci, kdy by byl pokusnou osobou obviněný, jemuž by se před provedením pokusu demonstroval kompletní postup jeho provedení spolu se zamýšleným účelem, a to dle jeho předchozí výpovědi, načež by obviněný záměrně přizpůsobil své jednání během experimentování s úmyslem ovlivnit výsledek pokusu v jeho prospěch.

8.2. Shodnost experimentálních podmínek s podmínkami zkoumané události

Jak současně stanoví i trestní řád, vyšetřovací pokus se koná za uměle vytvořených, nebo obměňovaných podmínek. Obdobně hovoří i odborná literatura o obecnější povaze metody kriminalistického experimentu. Při vytváření podmínek má být tendencí snaha o co nejuvěrnější napodobení takových podmínek, které přítomny při zkoumané a vyšetřovacím pokusem prověřované situace. Shodnost, respektive naopak neshodnost některých klíčových podmínek má zásadní vliv na důvěryhodnost výsledku vyšetřovacího pokusu. Je na hlavním vedoucím, a by

¹⁵³ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 287

rozhodl, jaké okolnosti jsou pro dané provedení pokusu relevantní. Typicky se jedná o shodné povětrnostní, teplotní podmínky a podmínky viditelnosti, shodnou dobu provedení pokusu s ohledem na osvětlení. Některých podmínek, které se mohou jevit jako relevantní, může být obtížnější dosáhnout. Vždy je na hlavním vedoucím k posouzení, kolika mají tyto odlišné podmínky (v případě, že se nepodaří docílit jejich shodnosti) vliv na hodnověrnost výsledku. V této souvislosti odborná literatura též hovoří o *relativní shodnosti* podmínek. K tomuto viz příklad I v rámci kapitoly 11 této práce.

Pokud nelze relativní shodnosti podmínek dosáhnout, může to zapříčinit nemožnost provedení vyšetřovacího pokusu. Dnes můžeme toto tvrzení odvodit z ustanovení §104c odst. 1, dříve toto bylo dovozováno též judikaturou. K tomuto lze uvést následující příklad, kdy právě nebylo možné provést vyšetřovací pokus, jelikož nebylo možné dosáhnout relativně podobných podmínek, jež panovaly v době provedení činu a tím vyvozovat důvěryhodné závěry z výsledku pokusu.

Skutková podstata činu byla následující. Žalovaný byl Krajským soudem v Hradci Králové zproštěn obžaloby pro skutek spočívající v tom, že v místnosti bytu, ve které se tou dobou nacházelo více osob, žalovaný vystřelil z pistole přes skleněnou výplň okna na ulici proti skupině osob, přičemž výstřelem smrtelně zranil jednu z nich. Zprošťující rozsudek následně potvrdil též Vrchní soud v Praze, proti němuž podal k Nejvyššímu soudu stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti ČR. Dle něj soud nesprávně dovodil, že věc nelze žádnými dalšími důkazy blíže objasnit, a nesprávně tak v souladu se zásadou *in dubio pro reo* obviněného zprostil obžaloby. Soud neuvěřil výpovědím několika svědků v rámci skupiny, která se nacházela na ulici, kteří vypověděli, že viděli střilet žalovaného, a to z důvodu, že v době činu bylo v místnosti zhasnuto a venku byla již tma, proto nelze vyloučit že se svědci zmýlili. Ověřit viditelnost do místnosti dle soudu nebylo možné, neboť v mezidobí došlo ke komplexní přestavbě domu a změnily se tak poměry na místě činu a nebylo tedy možné provést senzorický vyšetřovací pokus.¹⁵⁴

Nejvyšší soud stížnost pro porušení zákona zamítl. Ve věci provedení vyšetřovacího pokusu se vyslovil následovně: „Ze záznamu vyšetřovatele (...) vyplývá, že původní objekt se stavebními úpravami podstatně změnil, původní okno bylo zazděno a bylo vybudováno okno nové na jiném

¹⁵⁴ Odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 8 T 194/99

místě, takže se nepodařilo nastolit takové podmínky, které by byly shodné s původními podmínkami v době činu. Podle názoru Nejvyššího soudu nelze (...) ani uměle vytvořit původní podmínky v době činu, a to i s ohledem na to, že nelze přesně zjistit průhlednost původních skel oken podle kvality těchto skel a míry jejich zašpinění, nelze přesně zjistit ani průhlednost původních záclon na oknech či přesnou světelnost obrazovky televizoru, který měla jako jediná podle výpovědi svědků v době výstřelu osvětlovat místnost.“¹⁵⁵

8.2.1. Provádění pokusů v cílevědomě měněných podmínkách

Cílevědomé variování podmínek je jedním ze základních principů v rámci experimentování. Se zjištěním významu jednotlivých podmínek pro vznik konkrétního jevu by mělo pomoci izolování jednotlivých podmínek nebo eliminace některých za současného nezměněného stavu ostatních podmínek. Pro hodnověrnost podmínek odborná literatura doporučuje ztížení nebo naopak usnadnění podmínek provádění experimentálních činností.¹⁵⁶ Při ztížení podmínek můžeme hovořit o tom, že stejné výsledky experimentu dosažené ve ztížených podmínkách prokazují hodnověrnost dosažených výsledků experimentu proběhnuvšího za původních podmínek. Příkladem k tomuto může být například provedení sensorického pokusu spočívajícím v ověřování, zda bylo možné z místa A, vzdáleného 50 metrů od místa B, slyšet z tohoto místa výstřel. Ztížením podmínek by v tomto případě bylo zkoumání slyšitelnosti výstřelu z místa C, vzdáleného 100 metrů od místa B. Pokud by byl výsledek ztíženého experimentu pozitivní, bylo by možné, byť to samozřejmě neplatí bezvýhradně, že pozitivní výsledek by proběhl i z bližšího místa A.

8.2.2. Provádění stejnorodých pokusů

Objektivizaci a hodnověrnosti výsledku pomůže nejen cílevědomé měnění podmínek, ale též opakování pokusu za stejných podmínek několikrát za sebou. To způsobí možnost hlubšího a pečlivějšího studia zkoumaného jevu¹⁵⁷ Opakování daného pokusu vícekrát též povede

¹⁵⁵ Odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 8 T 194/99

¹⁵⁶ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 104

¹⁵⁷ Ibid.

k ujištění, že výsledky pokusu nejsou nahodilé. Je třeba ovšem vzít v potaz subjektivní vlastnosti pokusné osoby. Dle mého názoru může mít negativní vliv na hodnověrnost výsledku pokusu například opakování fyzicky náročných činností, u nich dojde vlivem jejich opakování k únavě pokusné osoby, což negativně ovlivní pozdější výsledky.

8.2.3. Provádění pokusů v několika etapách

U komplexnějších vyšetřovacích pokusů, které jsou složitější a časově náročnější na provedení, kriminalisticko-taktická věda doporučuje zkoumání a provádění pokusů v několika etapách.¹⁵⁸ Toto rozdělení umožňuje stejně jako provedení vícero stejnorodých pokusů za sebou preciznější zkoumání a poznání zkoumaného jevu. Mezi danými etapami se doporučuje vždy pokus přerušit, a vyhodnotit výsledek každé z etap zvlášť. Toto se hlavně využije například při vyšetřovacích pokusech, které se provádějí na vícero lokacích, ale obecně i u těch pokusů, které jsou náročnější z časového hlediska.¹⁵⁹ Dále v případě, že nelze činnosti reálně rozdělit, doporučuje Konrád a spolčníci „myšlenkové rozdělení zkoumaného děje. Myšlenkově lze rozdělit zkoumaný děj pomocí několikanásobného opakování pokusu ve stejných podmínkách, kdy zkoumáme při každém pokusu jen předem stanovený úsek“.¹⁶⁰

¹⁵⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 291 s, s. 182

¹⁵⁹ K tomuto viz příklad II v rámci kapitoly 11.

¹⁶⁰ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 105

9 Hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu

Jak bylo již řečeno výše, závěrečnou fází vyšetřovacího pokusu musí zákonitě být hodnocení jeho průběhu a především získaného výsledku, přičemž konečné hodnocení přísluší výlučně soudu. Výsledek se hodnotí z hlediska jeho hodnověrnosti a kriminalistické relevance.¹⁶¹ Je bez pochyb, že jen důkladná analýza postupu a závěrů z něho učiněných může přispět k tomu, aby mohl být vyšetřovací pokus relevantním důkazním prostředkem. Zjištěné závěry je třeba brát komplexně, se zahrnutím dalších faktorů. V rámci analýzy je zde používána indukční metoda. Odborná literatura hodnotitelům v tomto ohledu doporučuje analýzu následujících okolností:

- okolností případu vedoucích k rozhodnutí o provedení vyšetřovacího pokusu,
- opodstatněnost stanovených hypotéz.¹⁶²
- uměle vytvořených podmínek z hlediska jejich shodnosti s jevem nebo činností, která je vyšetřovacím pokusem zkoumána.
- vliv podmínek, které nebylo možno znovuvytvořit, na výsledek pokusu.¹⁶³

Co se týče výsledků vyšetřovacího pokusu, tyto je z logického hlediska nutné rozdělit na ty *negativní* a na ty *pozitivní*. Jak bylo již zmíněno v rámci první kapitoly této práce, pozitivní výsledek vyšetřovacího pokusu je vždy pravděpodobnostní, nikoliv kategorický. Závěry učiněné z výsledku pokusu tak představují určitou teoretickou možnost, že se zkoumaný jev mohl stát daným (nebo obdobným) způsobem. Výsledkem pokusu může tedy například být, že je *možné* z místa A pozorovat situaci v místě B. Tento výsledek ale zároveň nepotvrzuje, že osoba nacházející se na místě A skutečně viděla danou situaci na místě B. Výsledek tak představuje pouze reálnou možnost, nikoliv nutnou existenci daného jevu. Oproti tomu z negativního výsledku, tedy například zjištěné skutečnosti, že z daného místa *není možné* osobu vidět, můžeme následně vyhodnotit kategoricky, tj. jednoznačně určit, že osoba na místě A nemohla vidět situaci na místě B. Samozřejmě s ohledem na zásadu volného hodnocení důkazů se domnívám, že negativní výsledek může mít jako důkazní prostředek v rámci trestního řízení větší váhu.

¹⁶¹ ŠIMOVICEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8, s. 289

¹⁶² Zde dochází ke komparaci hypotéz stanovených před realizací vyšetřovacího pokusu v rámci kriminalistické verze a se závěry vzniknuvšími na základě jeho realizace.

¹⁶³ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 105

O tom, že mohou mít závěry z vyšetřovacího pokusu velkou důkazní váhu v objasnění činu, svědčí i judikatura. Neprovedení vyšetřovacího pokusu může být, a praxi k tomu dochází, podkladem pro odvolací případně dovolací řízení, přičemž dochází též k tomu, že stěžovatelé dál uplatňují svá práva u ústavního soudu.

Vzpomenout můžeme například náleží Ústavního soudu – III senátu, III. ÚS 3320/09, kde bylo ústavní stížnosti vyhověno. Ústavní stížností se stěžovatel domáhal zrušení rozhodnutí obecných soudů, a to pro porušení pro ústavně zaručeného základního práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto porušení mělo spočívat především v tom, že v přípravném řízení nebylo vyhověno stěžovatelovým návrhům na doplnění dokazování (provedení rekognice mezi ním a ostatními svědky, provedení rekonstrukce či vyšetřovacího pokusu) a obecné soudy dle názoru stěžovatele nepostupovaly v souladu se zásadou *in dubio pro reo*. Obecně nelze po obecných soudech vyžadovat, aby provedly všechny důkazy, které účastník navrhl. Z výše uvedeného nálezu vyplývá, že „Zákonem předepsanému postupu v úsilí o právo (zásadám spravedlivého procesu) vyplývajícímu z čl. 36 odst. 1 Listiny je nutno rozumět tak, že v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi mj. i možnost navrhnout důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka pak odpovídá povinnost soudu nejen o navržených důkazech rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. pro základ svých skutkových zjištění je nepřevzal.“¹⁶⁴

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, III ÚS 3320/09 (60/2010 Usn.).

10 Dokumentace vyšetřovacího pokusu

Nezbytnou součástí vyšetřovacího pokusu je řádná dokumentace jeho postupu a výsledku. Právě tato dokumentace pak slouží jako důkazní prostředek v rámci trestního řízení. Dokumentace musí poskytnout názorný a objektivní obraz o jeho průběhu a zjištěných výsledcích.¹⁶⁵ Pokud na kriminalistickou dokumentaci nahlížíme z obecnějšího hlediska, její tvorba se řídí různými zásadami. Můžeme zmínit zásadu objektivnosti a úplnosti.¹⁶⁶ Důležité je také včasné vyhotovení dokumentace a zásada její nenahraditelnosti.¹⁶⁷

V rámci dokumentace vyšetřovacího pokusu rozlišujeme především jeho protokolaci, a dále vizuální, audiovizuální či topografickou (náčrty) dokumentaci. Technickými prostředky zde tedy může být fotoaparát, diktafon nebo videokamera. O způsobu dokumentace rozhodne policejní orgán (za předpokladu, že vyšetřovací pokus provádí právě on) ve spolupráci s kriminalistickým technikem nebo kriminalistickým expertem. Protokol pak představuje stěžejní dokument, ve kterém je „odražena experimentální práce osoby, která vede vyšetřování v dané trestní věci.“¹⁶⁸ Pokud je vyšetřovací pokus prováděn před zahájením trestního stíhání, nehovoříme o protokolu, nýbrž o úředním záznamu o prověřovacím experimentu.¹⁶⁹

Protokol vyšetřovacího pokusu se ve smyslu ustanovení §112 odst. 2 trestního řádu považuje za listinný důkaz. Jako takový se během hlavního líčení dává stranám k nahlédnutí, a pokud je to třeba, též případným svědkům a znalcům. V případě, že některá ze stran navrhne přečtení protokolu, soud je dle §213 odst. 2 trestního řádu povinen ho přečíst.

Obecné podmínky náležitostí protokolu současně nalezneme v §55 trestního řádu. Toto ustanovení ve svém třetím odstavci dodává některé další náležitosti, které by měl protokol o vyšetřovacím pokusu, též ale o zbylých úkonech, jež řadíme mezi *zvláštní způsoby dokazování*, obsahovat. Pro

¹⁶⁵ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 106

¹⁶⁶ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 309 s. ISBN 978-80-7380-038-3, s. 292

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, s. 152

¹⁶⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, s. 345

vyšetřovací pokus jsou jimi „podobný popis okolností, za nichž byl úkon prováděn, jakož i jeho obsah a výsledky; pokud to okolnosti případu nevyklučují, pořídí se též obrazové záznamy, náčrtky a jiné vhodné pomůcky, které se, je-li to možným připojí k protokolu.“¹⁷⁰ Obecné ustanovení trestního řádu pro účely policejního orgánu dále rozvíjí pokyn policejního prezidenta, který mezi další náležitosti řadí:

- jména, příjmení a procesní postavení všech osob a jejich poučení dle procesního postavení,
- podrobný popis všech dílčích úkonů (pokusů) a jejich výsledky,
- prohlášení jednotlivých účastníků úkonu, zda zápis odpovídá průběhu úkonu a dosaženým, výsledkům,
- podpis policisty, který protokol sepsal, a podpis osob, které byly úkonu přítomny.¹⁷¹

Již dříve zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989¹⁷² řešil otázku vyšetřovacího pokusu jako důkazu v rámci trestního řízení. Dle něj mohl být vyšetřovací pokus důkazem právě pouze tehdy, pokud byl vykonán za podmínek ustanovení §113 an. trestního řádu a byl o něm sepsán protokol.¹⁷³ Přesto před zákonnou úpravou vyšetřovacího pokusu jako samostatného procesního úkonu u vyhotovených protokolů absentovaly některé údaje, které posléze mohly zapříčinit jejich znehodnocení coby důkazu v trestním řízení. Prerad k tomuto vzpomíná například to, že v protokolech často chyběl popis a výsledky jednotlivých dílčích pokusů, nebo zde chyběly základní srovnávací údaje o době, místě, klimatických nebo akustických podmínkách.¹⁷⁴

Odborná literatura doporučuje rozdělit protokol na tři části, a to na úvodní, popisnou a závěrečnou část. V následujících bodech budou tyto části blíže specifikovány.

¹⁷⁰ §55 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁷¹ Čl. 82 odst. 3 závazného pokynu policejního prezidenta č. 30/2009, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení [online, cit. 30. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

¹⁷² Zmíněno v rámci kapitoly 7.2. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989, sp. zn. 1 Tz 4/89.

¹⁷³ I. Bod výroku rozsudku Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989, sp. zn. 1 Tz 4/89.

¹⁷⁴ PRERAD, V. *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Česká advokátní komora [online, cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

10.1. Úvodní část protokolu

Úvodní část by kromě obvyklých náležitostí ve smyslu §55 odst. 1 a 3 trestního řádu měla obsahovat především specifikaci důvodů, jež vedly k provedení vyšetřovacího pokusu a též specifikaci cíle, kterého se má pokusem dosáhnout. Jak bylo uvedeno v čl. 82 odst. 3 pokynu policejního prezidenta, tato část by měla obsahovat též osobní data přímých a nepřímých účastníků, jejich poučení dle procesního postavení a odkaz na upozornění, že účast na pokusu je dobrovolná.¹⁷⁵

10.2. Popisná část protokolu

V popisné části se doporučuje uvést údaje o situaci a podmínkách místa před zahájením pokusu, případně údaje o provedené rekonstrukci. Dále též specifikace těch podmínek, za kterých byl samotný vyšetřovací pokus proveden, včetně uvedení těch, které se nepodařilo rekonstruovat.¹⁷⁶

Zajisté je též vhodné v protokolu, z logiky věci v rámci jeho *popisné* části, uvést předměty, které byly v průběhu pokusu využity, ať už se jedná o původní předměty, které byly použity při zkoumaném jevu či události, jejich napodobeniny nebo obdobné předměty, jež jsou v podstatných vlastnostech shodné, jakož i např. figuríny. V rámci popisné části, jak plyne z jejího názvu, je klíčové pregnantně popsat popis průběhu pokusu, včetně všech dílčích pokusů a dalších relevantních skutečností. V rámci dílčích pokusů se doporučuje specifikovat jejich účastníky, obsah činností a též uvedení získaných výsledků v časové posloupnosti.¹⁷⁷

10.3. Závěrečná část protokolu

Na závěr je vhodné uvést informace o využití dokumentačních prostředků, a kde jsou uloženy. V této části se též doporučuje uvést případné námitky, připomínky a vyjádření účastníků k průběhu

¹⁷⁵ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 106

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid.

a výsledku pokusu, stejně jako k obsahu protokolu. Závěrem je třeba uvést čas ukončení pokusu, načež účastníci připojí své podpisy. Němec k tomuto dodává, že je vhodné zde specifikovat případné mimořádné a neočekávané okolnosti, k nimž během pokusu došlo, a to s uvedením času, ve kterém tyto skutečnosti nastaly.¹⁷⁸

¹⁷⁸ NĚMEC, M. a kol. *Kriminalistická dokumentace* 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 139 s. ISBN 978-80-7251-307-9, s. 129

11 Kazuistické pojetí vyšetřovacího pokusu

V rámci této kapitoly budou představeny dva vyšetřovací pokusy, jejichž protokoly mi byly poskytnuty 1. oddělením, odborem obecné kriminality, v rámci Krajského ředitelství Policie hl. města Prahy, a to na základě žádosti ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb.¹⁷⁹ V rámci následujících podkapitol budou vždy nejprve představeny skutkové okolnosti případu, výzkumná otázka v rámci daných vyšetřovacích pokusů, a popis jejich průběhu. Průběžně budou příklady doplněny o názornou ukázkou prostřednictvím fotografií, které byly v rámci dokumentace při vyšetřovacích pokusech pořizovány. Cílem je jednak představit čtenáři vyšetřovací pokus z praktického hlediska, a dále také poukázat na možné chyby při provedení těchto pokusů, nebo jejich následné protokolaci. Byť mi tyto údaje byly zpřístupněny, a okolnosti již nejsou utajovány, jsou v rámci zachování anonymizace některé údaje v rámci následujících příkladů pozměněny a účastníci jsou identifikováni pozměněnými iniciálami. V obou případech se jedná o situační vyšetřovací pokusy.

11.1. Příklad I.

Dne 1. 3. 2022 došlo v brzkých ranních hodinách k zapálení provizorního příbytku, který si osoby bez domova postavily v lese v blízkosti sídliště Barrandov na Praze 5. V tomto příbytku důsledkem jeho zapálení uhořely dvě osoby. Z činu byl následně obviněn M.V., který byl umístěn do vazby. Ve věci, která byla právně posouzena jako zvlášť závažný zločin vraždy dle §140 odst. 2 a 3 písm. a) trestního zákoníku, bylo přistoupeno k vyšetřovacímu pokusu, a to s cílem zjistit, zda lze pomocí běžného, jednorázového, kamínkového zapalovače zapálit dveře příbytku, a to způsobem, který popsal obviněný. Vyšetřovací pokus proběhl za aktivní účasti obviněného, který byl pokusnou osobou. V rámci opakovaného pokusu byl tento též vykonán figurantem.

V rámci přípravy na provedení vyšetřovacího pokusu bylo třeba vytvořit, a to dle popisu obviněného, konstrukci, jež má představovat dveře do příbytku, které měl obviněný zapálit. Tyto dveře představovaly konstrukci nehoblovaných prken, na které byly na čtyřech místech přibité části koberce. Pod tyto kusy koberců byly následně přibity papírové kartóny a kusy textilií, jak uvedl ve své výpovědi obviněný. Jelikož původní dveře byly při provedení činu kompletně zničeny, vycházelo se při jejich rekonstrukci pouze z výpovědi obviněného. Z protokolu o

¹⁷⁹ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

vyšetřovacím pokusu je patrné, že se nepodařilo pro účely vyšetřovacího pokusu sehnat shodný typ koberce. Obviněný popisoval, že spodní strana koberce byla pogumovaná. Dle závěrů učiněných v rámci přípravy na vyšetřovací pokus bylo zjištěno, že takové koberce se v současné době několik let nevyrábí. Vyšetřovatelé si situaci vyhodnotili tak, že toto nebrání provedení vyšetřovacího pokusu a neovlivní to negativně jeho výsledek. Výsledek rekonstrukce, se kterým byl vyšetřovací pokus prováděn, můžeme vidět níže na obrázku 4. Cílem bylo pokusit se o zapálení konstrukce dveří tak, jak obviněný uvedl ve své výpovědi. Vzhledem k tomu, že stav původních dveří příbytku byl ovlivněn tím, že byly dlouhou dobu podrobeny okolním vlivům počasí, rekonstrukce dveří proběhla již tři měsíce před zahájením pokusu, přičemž po celou dobu byly tyto dveře vystaveny meteorologickým podmínkám, aby jejich stav v době pokusu co nejvíce odpovídal stavu, při kterém mělo dojít k jejich zapálení a následnému shoření.

Obrázek 4: dřevěná deska pobitá kusy koberce, látek a kartonu, simulující dveře

Vyšetřovací pokus probíhal v jiný den a čas, než mělo k činu dojít. Denní doba s ohledem na cíl vyšetřovacího pokusu nebyla rozhodující. Co ovšem dle mého názoru mohlo mít vliv na výsledek pokusu, byla skutečnost, že probíhal za odlišných povětrnostních podmínek. Dle zprávy ČHMÚ (Český hydrometeorologický ústav) bylo v době činu jasno beze srážek, vál slabší vítr. V době provedení vyšetřovacího pokusu bylo jasno a bezvětrí. Právě povětrnostní podmínky, které byly v době pokusu odlišné, mohly dle mého názoru zkreslit výsledek pokusu o zapálení dřevěné desky.

Pokus byl konán na hospodářském dvoře v rámci areálu Vzdělávacího zařízení Policie ČR. Nepřistoupilo se tak k provedení pokusu na místě činu, a to z toho důvodu, jelikož to pro účel pokusu nebylo nutné, dále též z obavy o vzniknutí ekologické újmy.

Obviněný byl před zahájením pokusu řádně poučen. Dle protokolu byli vyšetřovacímu pokusu přítomni státní zástupce, obhájce obviněného, pět příslušníků hasičského sboru z důvodu zajištění případného požáru a dozoru, dále dva příslušníci policie z důvodu střežení obviněného. Též byla pokusu v souladu s §104c odst. 3 přítomna nezúčastněná osoba.

Následně obviněný přistoupil k provedení pokusu, kdy s použitím běžného zapalovače zkusil zapálit koberec na dřevěné desce (Obrázek 5).

Obrázek 5: Obviněný M.V. se pokouší zapálit koberec na dřevěné desce

Zapálit dveře se mu ovšem nedařilo a po pěti minutách byl pokus přerušen. Obviněný při tomto sám namítl, že v době provedení činu byl kartón, který je spolu s kobercem na dveřích přidělaný, byl suchý. Rekonstruovaná dřevěná deska ovšem měla tento karton promočený. Následně se tedy provádí na dřevěné desce korekce, kdy kartónové podloží pod kobercem bylo vyměněno za suché. Obviněný též v rámci své předchozí výpovědi uvedl, že při činu se mu dveře příbytku podařilo zapálit až na pátý pokus. Obviněný se poté opětovně pokusil o zapálení desky, resp. kartonu

a koberce, přičemž byl v tomto případě po dvou minutách úspěšný. Pokus byl následně ukončen, neboť bylo zřejmé, že plamen by nezhasl a oheň by postupoval dále. Přítomní hasiči poté uhasili oheň a část s obviněným skončila. Následně se přistoupilo k druhé části pokusu, přičemž tato byla provedena s figurantem. Ten se o zapálení dveří pokusil za použití akceleraantu hoření (Obrázek 6).

Obrázek 6: Zapalovače, které při pokusu použil obviněný M.V., a akceleraant hoření, který použil figurant

Stejně jako v první části pokusu se i zde sledoval čas a počet pokusů k zapálení desky. Figurant nejprve polil koberec z vnější strany akceleraantem hoření, poté zapálil koberec ze spodní strany rekonstrukce. Po jedné minutě byl pokus ukončen s pozitivním výsledkem (Obrázek 7). Táto fáze je, i přes pozitivní výsledek první části, prováděna s úmyslem právě provést pokusnou činnost v obměňovaných podmínkách.

Obrázek 7: Ukončení druhé fáze s figurantem, kterému se úspěšně podařilo na první pokus dřevěnou desku zapálit

V rámci závěrečné části protokolu je uveden výsledek vyšetřovacího pokusu, kterým bylo zjištěno, že lze jak způsobem, který popsal obviněný, tak způsobem za použití akceleraantu hoření, konstrukci, která představovala dveře do příbytku poškozených, zapálit. Následně nechybí čas skončení pokusu, zmínka o předložení protokolu všem účastníkům k přečtení, stejně jako podpisy přítomných osob.

Po zhlédnutí protokolu lze konstatovat, že tento je sepsán bezchybně a obsahuje všechny náležitosti. Za bezchybné lze označit i provedení vyšetřovacího pokusu, byť, jak jsem již uvedla výše, mohly jiné povětrnostní podmínky dle mého názoru ovlivnit výsledek pokusu, resp. minimálně té části, při které se o zapálení pokoušel sám obviněný. Za bezvětrí je dle mého názoru jednodušší danou desku zapálit.

11.2. Příklad II.

V době mezi 3. 6. 2019 a 4. 6. 2019 došlo v blíže nespécifikovaném čase v chatové oblasti XY k usmrcení dvou osob. Pachatel následně těla přemístil osobním automobilem na most vedoucí přes Vodárenskou nádrž Švihov, načež těla poškozených zajistil zátěžemi a vhodil přes zábradlí do vody. Celý trestný čin je komplikovanější, pro účely názorné ukázky vyšetřovacího pokusu je podstata trestného činu zjednodušena na pro vyšetřovací pokus relevantní dílčí skutky. Z činu byl následně obviněn D.J. Ve věci, která byla právně posouzena jako zvlášť závažný zločin vraždy dle §140 odst. 2 a 3 písm. a) a j) trestního zákoníku, bylo přistoupeno k vyšetřovacímu pokusu, a to se dvěma cíli. První cíl spočíval v ověření, zda vylovená a zjištěná zátěž pochází a patří na vytipované místo, které mělo být místem, kde k činu došlo (v chatové oblasti XY). Druhým důvodem bylo ověření si možnosti, zda je jeden člověk schopen odklidit těla poškozených z pravděpodobného místa činu do vodní nádrže Švihov. Účelem úkonu bylo jak zjištění, zda jedna osoba dokáže manipulovat se dvěma mrtvými těly, tj. je naložit do vozidla, vložit z vozidla a následně vhodit z mostu do vodní nádrže, dále též zda je schopna upevnit zátěže na těla.

V rámci přípravy před zahájením vyšetřovacího pokusu bylo nejprve třeba zajistit figuríny, které představovaly těla poškozených. Hmotnost a výška poškozených v době smrti se zjišťovala za pomoci soudního znalce. V rámci vyšetřovacího pokusu byla nakonec použita pouze těžší figurína (obrázek 8). Toto bylo z logického důvodu, neboť pokud bude možné čin provést s těžší figurínou, je možné konstatovat, že je toto možné i s figurínou lehčí¹⁸⁰ (váhový rozdíl mezi poškozenými byl zhruba 20 kg).

¹⁸⁰ K tomuto viz více v rámci kapitoly 8.2.1. této práce.

Obrázek 8: Figurína, jež představovala hmotnostně těžšího poškozeného

Vyšetřovací pokus se konal na dvou místech, a to v listopadu 2019. Obě tyto místa představovala místo činu. V rámci přípravy tedy bylo nutné zajistit místa činu proti vniknutí třetích osob. Dále bylo třeba zajistit materiálové pomůcky, což byl kromě výše uvedených figurín též řetěz, kterým byla na poškozené připevněna zátěž. V rámci vyšetřovacího pokusu se nepoužil původně použitý řetěz, nýbrž řetěz obdobný, s obdobnou hmotností a délkou. Další pomůckou byl betonový prefabrikát, který sloužil jako závaží připevněné na tělech poškozených. V souvislosti se stanoveným cílem musel být logicky použit originální důkazní prostředek.

Vyšetřovací pokus probíhal nejprve v chatové oblasti XY. Dle protokolu byli vyšetřovacímu pokusu přítomni státní zástupce, obhájce obviněného, soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, a dva členové hasičského záchranného sboru. Též je v souladu s §104c odst. 3 trestního řádu přítomna nezúčastněná osoba. Obviněný byl o konání vyšetřovacího pokusu vyrozuměn, nicméně využil svého práva se ho nezúčastnit. V tomto ohledu tedy bylo nutné k vyšetřovacímu pokusu přibrat figuranta. V úvodní části protokolu nechybí údaje o povětrnostních podmínkách a čase zahájení vyšetřovacího pokusu a údaje o dokumentaci (je vyhotoven jak fotografický záznam, tak videozáznam).

V rámci popisné části protokolu je uveden průběh vyšetřovacího pokusu. Zde je uvedeno, že figurant odpovídá postavou osobě obviněného. Vrchní komisař na úvod popisuje čas a místo úkonu, jeho účel, použité pomůcky, přítomné osoby a nezúčastněnou osobu. Nejprve se provádí

pokus, který má odpovědět na otázku, zda je možné do zavazadlového prostoru vozidla, jež je typově shodné s vozidlem použitým při daném trestním činu, umístit dvě osoby. Jelikož v tomto ohledu nebylo možné použít přichystané figuríny, neboť ty mají pouze shodnou výšku a váhu s poškozenými, ale nemají patřičné prostorové proporce, je využito figurantů. Výsledkem dílčího pokusu je závěr, že toto možné je (obrázek 9), přičemž ani nečiní problémy zavřít víko od zavazadlového prostoru.

Obrázek 9: Dva figuranti v zavazadlovém prostoru automobilu stejného modelu, jako automobil použitý při trestném činu

Následně se přistupuje k dalšímu pokusu, jehož cílem je ověřit, zda betonový prefabrikát, který sloužil jako zátěž těl poškozených, rozměrově odpovídá místu na sloupku betonových prefabrikátů, které se nachází v blízkosti místa činu v rámci chatové oblasti XY. V rámci tohoto úkonu je zjištěno, že tento prefabrikát s největší pravděpodobností pochází z tohoto místa, neboť světlé místo na prefabrikátech, které jsou zde uloženy, odpovídá jeho obrysu (obrázek 10). Z mého pohledu je zajímavé, že na tomto místě bylo viditelné světlé místo naznačující, že zde v minulosti byl umístěn předmět, když mezi dobou spáchání trestného činu a dobou realizace vyšetřovacího pokusu uběhlo pět měsíců, a místo, kde se betonové prefabrikáty nacházely, nebylo zakryto ani jinak ochráněno před meteorologickými vlivy.

Obrázek 10: Betonový prefabrikát, použitý při činu, v porovnání se zbylými betonovými prefabrikáty nalezenými na místě činu

Následuje pokus, při kterém je ověřováno, zda figurant dokáže odtáhnout figurínu, představující těžšího poškozeného, od vstupu do nemovitosti, kde došlo k danému činu, do zavazadlového prostoru automobilu (obrázek 11), a na tuto připevnit řetěz (obrázek 12). Závěrem tohoto dílčího pokusu je skutečnost, že toto je možné a figurantovi se úspěšně daří figurínu přesunout a následně na ni umístit řetěz. Co se týče umístění řetězu, zde by dle mého názoru bylo vhodnější a věrohodnější, pokus provést na figurantovi, který by byl stejných prostorových rozměrů jako poškozený. Figurína, která představovala 103 kg těžkého člověka, byla přeci jen prostorově daleko méně výrazná, a umístění řetězu v zavazadlovém prostoru se mi na ní jeví jako snadnější.

Obrázek 11: Figurant táhne figurínu od vchodu do nemovitosti do zavazadlového prostoru vozidla

Obrázek 12: Figurant připevňuje řetěz na figurínu představující poškozeného

Následně je vyšetřovací pokus přesunut na druhé místo konání, kterým je most vedoucí přes vodní nádrž Švihov. Zde dochází k pokusu, kdy figurant nejprve vyndává ze zavazadlového prostoru vozidla betonový prefabrikát, jenž sloužil jako zátěž těl poškozených, následně též figurínu, kterou

se pokouší dostat na chodník, resp. do prostoru, mezi mostním zábradlím a svodidly (obrázek 13). Mezi dobou, kdy figurant začal vytahovat figurínu z automobilu, a dobou, kdy po připevnění zátěže dochází k vhození figuríny přes mostní zábradlí do nádrže (obrázek 14).

Obrázek 13: Figurant se snaží překonat překážku v podobě svodidla

Obrázek 14: Konečná fáze dílčího pokusu, kdy figurant shazuje figurínu do nádrže

V rámci závěrečné části protokolu je uveden údaj o ukončení vyšetřovacího pokusu a výsledek, kterým bylo jednak zjištěno, že betonový prefabrikát nepochybně pochází z hromady podobných prefabrikátů nalezených na místě činu v chatové oblasti XY, neboť bylo zjištěno, že odpovídá jak materiál, tak tvar, ale i charakteristické defekty, které mají ostatní zde nalezené prefabrikáty. Dále bylo zjištěno, že jeden člověk, který má postavu jako obviněný, dokáže umístit těla poškozených do zavazadlového prostoru vozidla, následně jim připevnit řetězy, poté těla z vozidla na mostě vytáhnout, překonat svodidla a mostní zábradlí, a následně těla vodit do vodní nádrže. Nechybí ani zmínka o předložení protokolu všem účastníkům k přečtení, stejně jako podpisy přítomných osob.

Po zhlédnutí protokolu lze konstatovat, že tento je sepsán bezchybně a obsahuje všechny náležitosti. Za bezvadné lze označit i provedení vyšetřovacího pokusu, byť tu část, kterou se ověřovalo, zda betonový prefabrikát, který byl použit jako zátěž těl poškozených, bych osobně ze své podstaty nenazývala vyšetřovacím pokusem, nýbrž spíše kriminalistickou mechanoskopickou expertizou. Dále také, jak jsem již uvedla dříve, by dle mého bylo pokus spočívající v umístění řetězu na figurínu v zavazadlovém prostoru automobilu vhodnější vykonat s figurantem.

K tomuto příkladu je ještě možné dodat, že v rámci trestního řízení obhajoba jako důkaz provedla svůj vlastní vyšetřovací pokus, který měl dokázat, že obviněný by tohoto (tedy umístění těl poškozených do auta, jejich následné vyndání, překonání překážek a jejich vhození do vodní nádrže) nebyl fyzicky schopen. Následně byl v září 2021, na pokyn státního zástupce, opětovně proveden vyšetřovací pokus, který probíhal za účasti jiných figurantů, přičemž v tomto případě byli figuranti tři, všichni obdobné postavy a fyzické kondice obviněného. Opětovným provedením vyšetřovacího pokusu bylo dokázáno, že tyto úkony jsou osobou tělesné konstituce obviněného proveditelné. V rámci trestního řízení představovaly vyšetřovací pokusu jedny z hlavních důkazů, které nakonec dopomohly k uznání obviněného vinným.

Tento případ byl i medializován, a to od počátku pátrání, v té době po pohřešovaných osobách, přičemž sledoval takřka celý proces vyšetřování. Nelze se nezmínit o tom, že např. článek publikovaný na serveru iDnes reflektuje, jak laická veřejnost na procesní úkony zvláštního

způsobu dokazování nahlíží. Dle tohoto článku byla provedena „rekonstrukce činu, kdy policisté v roli figurantů měli přehození těl zopakovat.“¹⁸¹

¹⁸¹ LÁNSKÝ, T. *Vražda kvůli vile a těla v nádrži. Mareš promluvil o svém posledním případě.* iDNES [online, cit 30. 4. 2023] Dostupný z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/josef-mares-kriminalista-posledni-pripad-vrazdy-nadrz-svihov-vila.A230227_185638_domaci_pmk

Závěr

Tato diplomová práce měla za cíl především vymežit a analyzovat pojem kriminalistický experiment jako jednu z metod kriminalistické praxe v prostředí českého právního řádu a předložit čtenáři základní pohled na tuto kriminalistickou metodu z hlediska jak teoretického, tak i praktického. Věřím, že tohoto cíle bylo pregnančně dosaženo, a že tato práce pomohla čtenáři vytvořit si základní představu o metodě kriminalistického experimentu, a o tom, jaké její formy rozlišujeme.

Mně osobně velmi pomohlo pochopit podstatu vyšetřovacího pokusu z přípravy poslední kapitoly, kterou můžeme označit jako část praktickou. Nejen při představení konkrétního postupu orgánu činného v trestním řízení při přípravě, realizace a následného vyhodnocení vyšetřovacího pokusu, ale též v kombinaci s teoretickým podkladem, lze dle mého říci, že práce dává čtenáři ucelený pohled na tuto problematiku, a poukazuje svým celým obsahem na to, že vyšetřovací pokus je efektivní a nezbytnou součástí v oblasti vyšetřování a dokazování trestných činů.

Je velmi zajímavé pozorovat, jak se koncepce vyšetřovacího pokusu vyvíjela v čase, a jak došlo k jeho legislativnímu zakotvení jako samostatného procesního úkonu v rámci trestního řádu. Ačkoliv tuto úpravu považuji za zdařilou, a lze určitě tvrdit, že tato reglementace značně pomohla odlišení této kriminalisticko-taktické metody od jí podobných, což se před právní úpravou dělo méně často, je zde dle mého názoru prostor, se zamyslet nad pregnančností této, dnes již dvacet let staré právní úpravy. V současnosti připravovaná nová koncepce trestního řádu, by toto mohla vzít v potaz a dát na názory odborníků (mezi které se samozřejmě, byť po zpracování této práce, neřadím). I já mám ale na právní úpravu a její možnou úpravu názor, který jsem v rámci práce nastínila.

Zatím to na výraznou změnu v rámci právní úpravy v novém trestním řádu nevypadá, byť je pravdou, že i po devíti letech od ustanovení Komise pro nový trestní řád, jsme stále na začátku procesu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- D BAKEŠOVÁ, A. *Filosofický slovník*. 1. vydání. Praha: Universum, 2009. 358 s. ISBN 978-80-242-2582-1
- FENYK J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 994 s. ISBN 978-80-7502-550-0
- GÖRNER, J, KONOPÁČ, A. *Místo činu a jeho ohledání*. Knihnice SNB. 1952, č. 2
- GÖRNER, J. *Vyšetřovací pokus a rekonstrukce*. Knihnice SNB pro kriminalistiku. 1953, svazek 3
- CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 532 s. ISBN 80-86898-36-9
- KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování – kriminalistické problémy teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, 104 s. ISBN 978-80-7251-477-9
- KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0
- MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. 269 s. ISBN 80-206-0423-5
- MUSIL, J. KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s
- NĚMEC, B. *Základy kriminalistiky*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1954
- NĚMEC, M. a kol. *Kriminalistická dokumentace*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 139 s. ISBN 978-80-7251-307-9
- PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 309 s. ISBN 978-80-7380-038-3
- PORADA, V. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2007. 231 s. ISBN 978-80-7380-042-0
- PORADA, V. STRAUS, J. et al. *Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-447-0
- PRERAD, V. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972
- PRERAD, V. VYCHODIL, M. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Praha: Univerzita Karlova, 1990, 92 s., Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia
- PROTIVINSKÝ, M. a kol. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex publishing s.r.o., 2007. 153 s. ISBN 978-80-86795-50-8

- SHADISH, W.R., COOK, T.D., & CAMPBELL, D.T. *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Houghton Mifflin Company, 2002. 643 s. ISBN 0-395-61556-9
- SOLNÁŘ, V. a kol. *Československé trestní řízení*. Praha: Orbis, 1963
- STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 291 s,
- ŠACHL, J. ŠACHLOVÁ, Z. MITÁŠ, R. *Soudní znalectví v silničním provozu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. 212 s. ISBN 978-80-7251-508-0
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8
- VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7380-750-3
- WALDER, H. *Technik und Taktik der Untersuchung in Strafsachen, dargestellt anhand von Beispielen aus der Praxis*. Kriminalistik, 1978

Seznam použitých právních předpisů

- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 178/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád
- Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
- Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Seznam použité judikatury

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 1. 1987, sp. zn. 5 Tz 14/87
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 3. 1989, sp. zn. 1 Tz 4/89
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 2 Tzn 108/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 8 T 194/99
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, 6 To 18/2006

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, III ÚS 3320/09

Seznam online zdrojů

EPRAVO Redakce. Vládu čeká velká novela trestního řádu a novela vysílacího zákona. [online, cit. 12.04. 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vladu-ceka-velka-novela-trestniho-radu-a-novela-vysilaciho-zakona-355.html?mail>

JACOBSON, S. Crime of the Century: Brides in the Bath. [online, cit. 17. 04. 2023]. Dostupné z: <https://home.heinonline.org/blog/2022/09/crime-of-the-century-the-brides-in-the-bath/>

KLANG, M. Láhve v krabici vína necinkaly, ukázal vyšetřovací pokus v kauze Rath. [online, cit. 15.04.2023] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/vysetrovaci-pokus-s-krabici-vina-rath.A131009_133734_krimi_klm

LÁNSKÝ, T. Vražda kvůli vile a těla v nádrži. Mareš promluvil o svém posledním případě. iDNES [online, cit 30. 4. 2023] Dostupný z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/josef-mares-kriminalista-posledni-pripad-vrazdy-nadrz-svihov-vila.A230227_185638_domaci_pmk

MATOUŠKOVÁ, A. Rozhovor: Pět otázek pro Jiřího Muláka. Právní prostor. [online, cit. 24. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-pet-otazek-pro-jiriho-mulaka>

PRERAD, V. Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. Česká advokátní komora [online, cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/177/BA_97_06.pdf

RYŠTÁK, M. Účast obhájce ve vyšetřování. Trestněprávní revue 5/2016, s. 116. Beck-online [online, cit. 25. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgzpxi4s7gvpngxzrge3a&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search-facets>

STAŇKOVÁ, L. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. Trestněprávní revue 4/2017, s. 79. Beck-online [online, cit. 27. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrg5pxi4s7grpxgxzxhe&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>

VICHLENDA, M. Kriminalistika-studijní opora. [online, cit. 03.04.2023]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení [online, cit. 22. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

Resumé

Diplomová práce s názvem „Kriminalistický experiment“ se zabývá analýzou pojmu kriminalistického experimentu, jako jedné z metod kriminalistické praxe, a to v prostředí českého právního řádu. Obsahuje teoretickou část, která představuje souhrn prvních deseti kapitol, a dále praktickou část, jíž představuje poslední, jedenáctá kapitola. V rámci teoretické části je použita zejména deskriptivní metoda, v páté kapitole je využita metoda komparativní.

První kapitola představuje vymezení pojmu a podstaty kriminalistického experimentu, přičemž je zde vytyčeno specifikum, které tuto kriminalistickou metodu odlišuje od experimentálních činností v jiných oblastech lidské činnosti.

V rámci druhé kapitoly jsou poté představeny základní principy, dle nichž můžeme obecnější metodu kriminalistického experimentu dělit. Jsou zde uvedeny formy, které u něj můžeme rozlišovat, přičemž je zde více rozebrán vyšetřovací pokus, představující specifickou metodu kriminalistické praxe, která z obecnější metody kriminalistického experimentu vychází.

Třetí kapitola pojednává o historii vyšetřovacích pokusů, kdy je zde nejprve zmínka o jeho prvním dochovaném provedení, a dále stručný výklad o vnímání této metody v československém prostředí, což volně navazuje na dnešní koncepci.

V rámci dnešní koncepce se čtvrtá kapitola zaměřuje na zákonnou úpravu vyšetřovacího pokusu, načež jsou zde nastíněny možné návrhy *de lege ferenda*, jak tuto úpravu do budoucna možno vylepšit. Zmínka je zde i o současně připravované rekodifikaci trestního řádu.

Pátá kapitola komparuje vyšetřovací pokus s ostatními úkony označovanými jako zvláštní způsoby dokazování, tedy konkrétně nejprve s rekonstrukcí, prověrkou na místě, rekognicí a též konfrontací.

V šesté kapitole jsou specifikováni účastníci vyšetřovacího pokusu, jejich možné teoretické dělení a úloha, kterou v rámci vyšetřovacího pokusu mají. Zde je také komparován dnešní pohled na teoretické dělení, s názorem z druhé poloviny dvacátých let.

Sedmá kapitola pojednává o přípravě, kterou je nutné před realizací vyšetřovacího pokusu podstoupit, přičemž ji dělí na tu před výjezdem na místo a tu po příjezdu.

V rámci kapitoly osm jsou zmíněny některé taktické zásady, které odborná literatura při provádění vyšetřovacích pokusů doporučuje.

Devátá kapitola nastiňuje okolnosti, které je nutné vzít v úvahu při hodnocení výsledku vyšetřovacího pokusu. Desátá kapitola, která představuje závěr teoretické části, hovoří o náležitostech jeho dokumentace.

Závěrečná, jedenáctá kapitola, představuje pohled na provedení dvou vyšetřovacích pokusů v praxi. Jedná se o kritickou analýzu protokolů, doplněnou o fotografie, pro názornou ukázkou průběhu vyšetřovacího pokusu.

Klíčová slova: kriminalistický experiment, vyšetřovací pokus, zvláštní způsoby dokazování

Název práce: Kriminalistický experiment

Abstract

The diploma thesis entitled "Criminalistic Experiment" deals with the analysis of the concept of criminalistic experiment as one of the methods of criminalistic practice in the environment of the Czech legal system. It contains a theoretical part, which is a summary of the first ten chapters, and a practical part, which is the last, eleventh chapter. The theoretical part uses mainly the descriptive method, while the fifth chapter uses the comparative method.

The first chapter presents the definition of the concept and the essence of the criminalistic experiment, while the specificity that distinguishes this criminalistic method from experimental activities in other areas of human activity is outlined.

The second chapter then introduces the basic principles according to which we can divide the more general method of criminalistic experiment. The forms that can be distinguished for it are presented, while the investigative experiment, which is a specific method of criminalistic practice that is based on the more general method of criminalistic experiment, is discussed more.

The third chapter deals with the history of the investigative experiments, first mentioning its first surviving implementation, and then a brief explanation of the perception of this method in the Czechoslovak environment, which is loosely related to today's concept.

Within the framework of today's concept, the fourth chapter focuses on the legal regulation of the investigative trial, after which possible *de lege ferenda* proposals are outlined on how this regulation can be improved in the future. Mention is also made of the recodification of the Criminal Procedure Code, which is currently under preparation.

The fifth chapter compares the investigative experiment with other acts referred to as special methods of evidence, namely first reconstruction, on-site examination, recognition and also confrontation.

Chapter 6 specifies the participants in the investigative experiment, their possible theoretical divisions and their role within the investigative experiment. Here the current view of theoretical divisions is also contrasted with that of the second half of the 20th century.

Chapter 7 discusses the preparation that must be undertaken before an investigative experiment can be carried out, dividing it into that before departure for the site and that after arrival.

Within Chapter Eight, some of the tactical principles that the literature recommends when conducting investigative experiments are mentioned.

Chapter Nine outlines the circumstances to be considered when evaluating the outcome of an investigative trial. The tenth chapter, which concludes the theoretical part, discusses the requirements for its documentation.

The final chapter, chapter eleven, presents a look at the execution of two investigative experiments in practice. It is a critical analysis of the protocols, supplemented with photographs to illustrate the process of the investigative experiment.

Keywords: criminalistic experiment, investigative experiment, special methods of evidence

Thesis name: Criminalistic experiment